Rok VIII Marzec 1933 r. Nr. 3

MIESIĘCZNIK Diecezjalny Łucki

Rękopisów, przesłanych do druku, Redakcja nie zwraca.
Redaktor i wydawca: **Ks. Jan Szych**, Kanclerz Kurji Biskupiej
Adres Redakcji: **Łuck, Kurja Biskupia.**

DZIAŁ URZĘDOWY

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej

Błogosławieństwo Jego Świątobliwości Papieża Piusa XI dla Diecezji Łuckiej

J. E. Ksiądz Biskup Dr. Adolf Szelążek, Pasterz naszej diecezji, z okazji 11-ej rocznicy koronacji Ojca świętego Piusa XI przesłał pod adresem J. Em. Księdza Kardynała Pacelli'ego telegram następującej treści:

Eminence Cardinal Pacelli
Secrétaire d'Etat du Saint Siège
Citta del Vaticano.

J'ose supplier humblement Votre Eminence de déposer aux pieds du Saint Père les félicitations ardentes que je me permets d'exprimer en mon nom celui de mon clergé de deux rites de notre peuple fidèle à l'occasion de l'anniversaire du couronnement de Sa Sainteté. Nous ne cessons de demander à Dieu de prolonger ce règne bienheureux pour le bonheur de la chrétienté et nous prosternant aux pieds de Sa Sainteté l'assurons de notre amour infini et de notre constante fidelité.

SZELĄŻEK
Evêque de Łuck

W odpowiedzi nadszedł od Jego Eminencji telegram:

EXCELENCE EVÊQUE ŁUCK

Très sensible hommage voeux anniversaire son couronnement Saint Père remercie de coeur et envoie en retour gage faveurs divines Pasteur, Clergé et troupeau speciale bénédiction apostolique.

Cardinal PACELLI

Konstytucja Apostolska

Zawieszenie odpustów i upoważnień ze względu na rok wielkiego i powszechnego jubileuszu od dnia 2 kwietnia 1933 r. do dnia 2 kwietnia 1934 r.

PIUS BISKUP

SŁUGA SŁUG BOŻYCH

NA WIECZNĄ RZECZY PAMIĄTKĘ.

Zawsze, w ciągu roku świętego, chrześcijanie, nawet ci, których dalekie przestrzenie lądów i mórz oddzielają od stolicy Apostolskiej, ochoczo pośpieszali pojedyńczo lub gromadnie do tego świętego miasta, nie tylko aby skorzystać z dobrodziejstw wielkiego jubileuszu, ale także aby osobiście uczcić najwyższy autorytet katolicki. Chociaż w obecnych czasach wielu ludzi mogą powstrzymać od dalekich podróży trudne warunki ekonomiczne, jednak ufamy, że i w tym jubileuszu wezmą udział liczne rzesze, z wielkim pożytkiem swych dusz.

Jeżeli bowiem przybędą oni nie jako turyści, ale jako pielgrzymi, mając na celu zwiedzenie grobu Księcia Apostołów i świętych męczennników, oraz pamiątek religji naszych przodków, to, bez wątpienia, przybywszy do Rzymu jako do swej drugiej ojczyzny, opuszczą go napełnieni duchem rzymskim, utwierdzeni we wierze katolickiej, zapaleni chrześcijańską miłością.

Pragniemy aby dla wszystkich było jasnem, że to miasto święte, siedziba zastępcy Jezusa Chrystusa, jest pełnem źródłem bogactw duchowych i skarbnicą niewyczerpaną łask Bożych.

Pragniemy, aby tu spływały jak najliczniejsze rzesze pielgrzymów, żądnych tych łask i dlatego, zgodnie z rozporządzeniem Naszego poprzednika Sykstusa IV, z roku 1473, który postanowił, że po ogłoszeniu jubileuszu wszystkie inne odpusty i upoważnienia, komukolwiek dane poza Rzymem „in utroque foro" mogą być zawieszone w ciągu roku świętego, — ogłaszamy to samo tem naszem pismem, stosując jednak pewne ograniczenia, o których niżej będzie mowa.

Tak więc, Naszą powagą apostolską wszelkie odpusty, podobnie jak to czynili Nasi poprzednicy, zawieszamy na przeciąg roku świętego wszędzie — nie wyłączając Wschodniego Kościoła. Tak samo upoważnienia, które były wykonywane w Naszem imieniu poza Rzymem, zawieszamy, wyjąwszy te, o których zaraz wspomnimy.

Mianowicie z pośród odpustów dla żywych, pozostawiamy w mocy następujące:

I. Odpusty „in articulo mortis".

II. Odpust przywiązany do odmawiania na głos dzwonów modlitwy „Anioł Pański" lub „Królowo Nieba", albo gdyby tych modlitw nie można było odmówić, pięciu „Zdrowaś Marja".

III. Odpusty przywiązane do czterdziestogodzinnego nabożeństwa.

IV. Odpusty, które zyskują ci, którzy towarzyszą kapłanowi niosącemu Najśw. Sakrament do chorego, albo którzy posyłają kogoś ze świecą dla towarzyszenia kapłanowi.

V. Odpust „toties quoties" dla tych, którzy pobożnie nawiedzą kaplicę Porcjunkuli koło Assyżu.

VI. Odpusty nadane miejscom świętym w Palestynie. Odpusty te będą mogli pozyskać ci, którzy w roku jubileuszowym te miejsca nawiedzą. Zezwala-

my na to w tej myśli, aby wierni w ciągu roku jubileuszowego pozyskali więcej łask duchowych w tych miejscach, które były sceną Boskiego Odkupienia.

VII. Także i odpust zupełny niedawno przez Nas udzielony tym, którzy, któregokolwiek dnia nawiedzą podożnie grotę w Lourdes, między 11 lutym 1933 r. a 11 lutym 1934 r., albowiem w tym czasie będzie obchodzona pamiątka objawidnia Niepokalanej Dziewicy, które miało tam miejsce przed 75 laty. Ponieważ w tym roku upływa dziewętnaście wieków od Odkupienia rodzaju ludzkiego, wiięc jest rzeczą bardzo odpowiednią, aby chrześcijanie czcili również Bogarodzicę Dziewicę, którą Jezus Chrystus umierając, ustanowił Matką wszystkich ludzi.

VIII. Odpusty, które zwykle nadają Kardynałowie, Nuncjusze, Arcybiskupi, Biskupi, Opaci, Prałaci „nullius", Wikarjusze i Prefekci Apostolscy w czasie uroczystej celebry.

Wszystkie inne odpusty zupełne lub cząstkowe, udzielone przez Stolicę Apostolską, albo przez kogo innego, na nocy samego prawa, lub specjalnego indultu, przez cały rok święty nie mogą być nigdzie aplikowane żywym, lecz tylko umarłym. Oprócz tego na mocy tego niniejszego pisma rozkazujemy, aby oprócz odpustu jubileuszowego i wyżej wymienionych, nikt nie ważył się ogłaszać w jakikolwiek sposób żadnych odpustów i to pod karą ekskomuniki „ipso facto" oraz innych kar, zależnie od woli Ordynarjuszów.

W tym samym celu, w którym zawiesiliśmy wszelkie odpusty, zawieszamy również na czas Wielkiego Jubileuszu, wszystkie upoważnienia i indulty, pozwalające na zdejmowanie cenzur, dyspensowanie od ślubów i ich zamianę, dyspensowanie od nieważności lub przeszkód, komukolwiek udzielone poza Rzymem.

Jednakże ustanawiamy następujące wyjątki:

I. Z tych samych przyczyn, z których pozostawiliśmy w mocy niektóre odpusty, pozostawiamy także w mocy niektóre upoważnienia, dane niedawno

spowiednikom w Palestynie i Lourdes, tym mianowicie spowiednikom w Palestynie, którzy są zatwierdzeni przez Delegata Apostolskiego albo przez Ordynarjuszów, i tym spowiednikom w Lourdes, którzy są zatwierdzeni przez Biskupa Tarbes i Lourdes.

Udzielamy tego przywileju tym, którzy pobożnie nawiedzą miejsca święte Palestyny, albo grotę Massabielle, ale zastrzegamy, że ktokolwiek w ciągu Roku świętego uzyska zwolnienie od cenzury w Rzymie, Palestynie albo Lourdes, to nie będzie mógł poraz drugi uzyskać tego zwolnienia inaczej, jak według przepisów prawa.

II. Pozostają w mocy wszelkie upoważnienia w jakikolwiek sposób udzielone przez kodeks prawa kanonicznego.

III. Pozostają również w swej mocy wszystkie pełnomocnictwa „pro foro externo” dane przez Stolicę Apostolską Nuncjuszom, Internuncjuszom, Delegatom Apostolskim oraz Ordynarjuszom, Przełożonym Zakonów i większych Kongregacji w stosunku do ich podwładnych.

IV. Nie zawieszamy także tych upoważnień, które daje zwykle św. Penitencjarja Ordynarjuszom lub spowiednikom „pro foro interno“. Pozostają one w swej mocy także i poza Rzymem, ale mogą z nich korzystać tylko ci penitenci, którzy, według zdania Ordynarjusza lub spowiednika, nie mogą bez wielkiej trudności udać się do Rzymu.

Cokolwiek ten dekret zawiera, to ma być stałem, prawomocnem i ważnem, bez względu na wszelkie trudności.

Egzemplarze albo wyciągi z tego dekretu, podpisane przez notarjusza publicznego i zaopatrzone w pieczęć jakiegoś dygnitarza kościelnego, mają mieć taką samą moc, jaką posiada oryginał tego dekretu, jeżeli jest okazany komu.

Niech więc nikt nie waży się to rozporządzenie nasze naruszać albo zuchwale jemu się przeciwstawiać;

gdyby zaś to ktoś uczynił, niech wie, że ściągnie na siebie gniew Boga wszechmogącego i świętych Apostołów Piotra i Pawła.

Dan w Rzymie u św. Piotra, dnia 30 stycznia R. P. 1933, pontyfikatu naszego jedenastego.

Kard. *Fr. Andrzej Frühwirth* Kanclerz Św. Rz. K.

Kard. *Wawrzyniec Lauri* Większy Penitencjarz

Alfons Carinci, Protonotarjusz Apostolski

Dominik Spolverini, Protonotarjusz Apostolski

L. ✠ P.

Konstytucja Apostolska,

która nadaje nadzwyczajne pełnomocnictwa penitencjarzom i innym spowiednikom rzymskim w ciągu powszechnego i wielkiego jubileuszu od dnia 2 kwietnia 1933 r. do dnia 2 kwietnia 1934 r.

PIUS BISKUP

SŁUGA SŁUG BOŻYCH

NA WIECZNĄ RZECZY PAMIĄTKĘ

Naznaczywszy, ze szczególnego natchnienia Bożego, Rok święty nadliczbowy i wielki powszechny Jubileuszowy dla uczczenia dziewiętnastowiekowej pamiątki Odkupienia rodzaju ludzkiego, pragniemy gorąco aby mieszkańcy Rzymu i ci, którzy tu przybędą z tego powodu, nie odczuwali braku niczego, co dotyczy oczyszczenia sumień i odzyskania łaski Bożej.

Uważamy więc za stosowne w tym roku, idąc za przykładem naszych poprzedników, zwiększyć i pomnożyć władzę spowiedników rzymskich, aby ci, których dusze są dotknięte ciężką chorobą, mogli łatwiej odzyskać zdrowie duchowe.

Tak więc ogłaszamy te postanowienia, dotyczące nadzwyczajnych pełnomocnictw danych w roku jubileuszowym spowiednikom w Rzymie. Postanowienia

te wydajemy z własnej inicjatywy na mocy pełnej władzy apostolskiej.

Ukochanemu Synowi Naszemu Kardynałowi Penitencjarzowi Większemu polecamy, aby oprócz obecnie istniejących penitencjarzy mniejszych zwyczajnych i nadzwyczajnych trzech bazylik: Laterańskiej, Watykańskiej i Liberjańskiej, ustanowił także na cały Rok święty podobnych penitencjarzy dla bazyliki św. Pawła za murami, a także, aby naznaczył jaknajliczniejszych innych spowiedników dla tych czterech bazylik i dla wszystkich innych kościołów rzymskich, zwłaszcza dla kościołów przeznaczonych dla różnych narodowości.

Tym penitencjarzom mniejszym, czy to zwyczajnym, czy to nadzwyczajnym, czy już naznaczonym, czy tym, którzy dopiero będą naznaczeni przez ukochanego Syna Naszego Kardynała Penitencjarza Większego, dajemy tę władzę, aby w ciągu Roku świętego mogli na spowiedzi sakramentalnej i tylko osobiście rozgrzeszać penitentów ze wszelkich cenzur i grzechów, nietylko zarezerwowanych przez prawo Papieżowi lub Ordynarjuszowi, ale także i od cenzur „ab homine". To jednak rozgrzeszenie nie będzie miało mocy „in foro externo".

Ale, przy korzystaniu z tego pełnomocnictwa, niech przestrzegają następujące warunki:

I. Jeżeli chodzi o jakąś cenzurę zastrzeżoną Papieżowi osobiście, albo Stolicy Apostolskiej „specialissimo modo", to będą mogli ją zdjąć tylko w okolicznościach przewidzianych w kan. 2254 kodeksu prawa kanonicznego. Jeżeli chodzi o wypadek zastrzeżony Stolicy świętej według normy dekretu św. Penitencjarji Apostolskiej z dnia 16 listopada 1928 r. (cfr. Acta Apost. Sedis. vol. XX, pag. 398), to będą mogli rozgrzeszyć penitenta tylko w okolicznościach, o których mówi kan. 900. Na mocy tegoż dekretu, po otrzymaniu rozgrzeszenia pozostaje obowiązek skomunikowania się ze św. Penitencjacją i wypełnienia jej wskazówek.

II. Jeżeli wpadnie publicznie w ekskomunikę „speciali modo” zastrzeżoną Stolicy świętej jaki Biskup, mający zwyczajną jurysdykcję „in foro externo”, albo większy przełożony zakonu, to wolno go rozgrzeszyć, tylko w okolicznościach, o których mówi kan. 2254.

III. Jeżeli przyjdą do spowiedzi heretycy lub schizmatycy, którzy publicznie szerzyli swoje błędy, to wolno ich rozgrzeszyć tylko wtedy, kiedy, odrzekłszy się porzynajmniej przed tym samym spowiednikiem herezji lub schizmy, naprawią też jak się należy zgorszenie, albo przyrzekną je skutecznie naprawić. Jeżeli będzie chodziło o tych, którzy urodzili się w herezji i będą wątpliwości co do faktu lub ważności ich chrztu, to tacy penitenci powinni przed rozgrzeszeniem zgłosić się do ukochanego Syna Naszego Kardynała Wikarego Rzymu.

IV. Tych, którzy należeli, chociażby potajemnie, do zakazanych sekt masońskich lub temu podobnych, można tylko wtedy rozgrzeszyć, jeżeli dopełnią następujących warunków: Mają odrzec się przynależności do sekty przynajmniej wobec samego spowiednika. Mają naprawić zgorszenie i zaprzestać wszelkiej współpracy lub poparcia względem swej sekty. Mają zadenuncjować kapłanów lub zakonników, należących do sekty, według przepisu kan. 2336 § 2. Mają doręczyć spowiednikowi, w celu odesłania do św. Officjum, wszelkie książki, rękopisy i odznaki, mające związek ze sektą, o ile takowe mają u siebie, albo przynajmniej, jeżeli do tego będą ważne i słuszne powody, mają sami osobiście zniszczyć te przedmioty. Jeżeliby zachodziły trudności w wykonaniu tych warunków, to penitenci powinni przynajmniej szczerze obiecać, że spełnią je jaknajprędzej, kiedy tylko będą mogli. Ponadto, należy na nich włożyć, według miary przewinień, ciężką pokutę i nakazać im częstą spowiedź.

V. Jeżeli kto nabył dobra albo prawa kościelne bez upoważnienia, to nie może być rozgrzeszony, za-

nim tych dóbr nie zwróci, albo zanim nie porozumie się w tej sprawie z Ordynarjuszem lub ze Stolicą Apostolską, albo zanim przynajmniej nie obieca szczerze prosić o załawienie tej sprawy. Przepis ten nie stosuje się do tych miejsc, co do których już Stolica Apostolska inaczej rozporządziła.

VI. Ciż sami penitencjarze mogą ze słusznej przyczyny zamienić wszelkie śluby prywatne, nawet zaprzysiężone, na inne dobre uczynki. Mogą także dla ważnych przyczyn zamieniać na inne dobre uczynki ślub czystości doskonałej i dozgonnej, uczyniony publicznie w profesji zakonnej prostej lub uroczystej, jeżeli już penitent otrzymał przedtem zwolnienie z innych ślubów, wynikających z tejże profesji, oprócz ślubu czystości. Nigdy jednak nie mogą dyspensować od celibatu tych, którzy doń są obowiązani z powodu święceń, chociażby byli sprowadzeni do stanu świeckiego. Niech też powstrzymają się od rozwiązywania ślubów ze szkodą dla osób trzecich, o ile niema wyraźnej zgody tych ostatnich. Ślub nie grzeszenia lub inny pokutniczy ślub niech zamieniają na takie dobre uczynki, które podobnie jak ten ślub ochraniają od grzechu.

VII. Mogą dyspensować tylko „in foro conscientiae et sacramentali“ od wszelkich „irregularitates“, pochodzących z ukrytego występku; także od „irregularitas“, o której mówi kan. 985, 4°, ale tylko w tym celu, aby penitent mógł wykonywać święcenia już przyjęte, bez niesławy lub zgorszenia.

VIII. Mogą też dyspensować tylko „pro foro conscientiae et sacramentali” od ukrytej przeszkody pokrewieństwa w trzecim albo drugim bocznym stopniu nawet dotykającym pierwszego, która wypływa z nielegalnego narodzenia, ale tylko dla uczynienia ważnem małżeństwa już zawartego.

IX. Mogą też dyspensować, nawet przed ślubem, od ukrytej przeszkody występku, jednak tylko wtedy, kiedy żadna ze stron nie knuła spisku. Jeżeli dyspensa będzie dana po ślubie, to należy zobowiązać mał-

żonków do prywatnego odnowienia zgody według Kan. 1136. W jednym i w drugim wypadku należy nałożyć na penitenta ciężką i długą pokutę.

X. Co się tyczy odwiedzania czterech bazylik, to penitencjarze mogą dyspensować tych, którzy nie mogą należycie odbyć odwiedzań, albo od odwiedzenia jednej bazyliki, zamieniając to, jeżeli możliwe, na odwiedzenie innego kościoła, albo też mogą ograniczyć liczbę odwiedzań. Jeżeli kto, będąc chory albo mając inną słuszną przeszkodę, nie może odwiedzić tych bazylik, to spowiednik może im te odwiedzania zamienić na inne dobre uczynki, możliwe dlań do spełnienia. Jednakże penitencjarze obciążą swe własne sumienia, jeżeli lekkomyślnie i bez dostatecznej przyczyny będą zwalniać wiernych od tych odwiedzań. Jeżeli zaś komu dadzą dyspensę, niech go jednak nie zwalniają od modlitw na Naszą intencję, które są przepisane przy nawiedzaniu bazylik i które mogą być od tego nawiedzania oddzielone; tylko chorym można zmiejszyć ilość tych modlitw.

XI. Niech nikogo nie zwalniają, nawet tego, kto nie ma koniecznej materji, od obowiązku spowiedzi. Nie wystarcza w tym wypadku spowiedź nieważna lub spowiedź wielkanocna.

XII. Nie godzi się zamienić Komunji św. na inne dobre uczynki, wyjąwszy wypadek, gdy chodzi o chorego, który w żaden sposób nie może przyjąć Komunji św.; wystarcza dla uzyskania Jubileuszu Komunja św. przyjęta jako wiatyk, ale nie wystarcza Komunja Wielkanocna.

XIII. Te wszystkie pełnomocnictwa dajemy nie tylko penitencjarzom, których wymieniliśmy na początku tego pisma, ale także Prałatom św. Paniteneencjarji; wszystkim urzędnikom św. Penitencjarji, którzy mają aprobatę do spowiadania w Rzymie; wszystkim proboszczom rzymskim; rektorom i spowiednikom kościołów narodowych, zatwierdzonych przez wikarjat, i oprócz tego niektórym spowiednikom, którzy będą

naznaczeni dla większych kościołów rzymskich, nad których konfesjonałami ma być umieszczona tablica z napisem: „Penitencjarz Świętego Jubileuszu".

Oprócz tego aby dogodzić zakonnikom, rozciągamy powyższe pełnomocnictwa także na niektórych spowiedników, należących do zakonów i kongregacji, mianowicie na niektórych z tych spowiedników, którzy są zatwierdzeni przez swych przełożonych do spowiadania tylko podwładnych według kan. 518 i 514 § 1;— jest rzeczą zwierzchnika zakonnego w każdym domu naznaczyć jednego lub dwóch: jednak ci na mocy jedynie tego naznaczenia nie będą mogli korzystać z powyższych pełnomocnictw względem wiernych nie należących do domu ani do zakonu.

XIV. Penitencjarze mogą korzystać z tych pełnomocnictw w stosunku do wszystkich wiernych, należących do Kościoła Zachodniego lub Wschodniego, którzy będą się u nich spowiadać, mając szczerą intencję zyskania odpustu jubileuszowego.

Mogą jednak skorzystać z prawa rozgrzeszenia od grzechów i cenzur Kościelnych a także zwalniania z „irregularitas" tylko raz jeden w stosunku do tego samego penitenta, a mianowicie wtedy, kiedy ten po raz pierwszy zyskuje odpust jubileuszowy.

Z innych zaś upoważnień, — naprzykład z prawa skracania albo zamiany nawiedzań według punktu X, — będą mogli nawet wiele razy korzystać względem tego samego penitenta.

XV. Będą mogli korzystać z tych pełnomocnictw także i poza kościołem, do którego należą, jeżeli czasem zdarzy się że będą w inym kościele spowiadać, zachowując kan. 968—910, i za zgodą rektorów Kościołów. Niech jednak baczą, i to pod grzechem ciężkim, aby nie obsługiwali innych kościołów, zaniedbując własny.

Ponieważ zaś w tym roku świętym potrzeba dla większej korzyści dusz, aby było jaknajwięcej pracowników nadajemy następujące nadzwyczajne upoważ-

nienia wszystkim spowiednikom zatwierdzonym na rok bieżący przez ukochanego syna Naszego Kardynała Wikarjusza, a także wszystkim spowiednikom zakonnym, zatwierdzonym przez ich przełożonego do spowiadania zakonników i osób, które w klasztorze spędzą dzień i noc. Te jednak upoważnienia nie mogą sięgać dalej niż granice czasu, miejsca i osób, wyrażone w aprobacie.

1. Mogą rozgrzeszać, tylko osobiście i tylko na spowiedzi sakramentalnej swoich penitentów od wszelkich grzechów i cenzur, nawet „speciali modo" zastrzeżonych przez prawo Stolicy świętej albo Ordynarjuszowi, byleby te cenzury nie były publiczne, nakładając jednak zbawienne pokuty i inne warunki, przepisane przez prawo i zachowując przy rozgrzeszaniu wskazówki i wyjątki przepisane dla mniejszych penitencjarzy pod num. I V.

2. Mogą dyspensować na spowiedzi sakramentalnej od wszelkich ślubów prywatnych, nawet zaprzysiężonych, zamieniając je dla słusznej przyczyny na inne dobre uczynki, za wyjątkiem tych ślubów, które przez kan. 1309 są zastrzeżone Stolicy Apostolskiej, także za wyjątkiem publicznych ślubów, złożonych w czasie święceń lub profesji zakonnej uroczystej lub prostej, i za wyjątkiem tych ślubów, których dyspensa obróciłaby się na szkodę osób trzecich albo mniej strzegłaby od grzechu niż sam ślub.

3. Mogą dyspensować od „inegularitas" tak samo mo jak penitencjarze, według num. VII.

4. Mogą na spowiedzi sakramentalnej dyspensować od nawiedzania czterech bazylik i zamieniać nawiedzania, tak samo jak mogą to czynić penitencjarze według num. X.

5. Wszystkie pełnomocnictwa, które uzyskali od Stolicy Apostolskiej za pośrednictwem św. Penitencjarji albo w inny legalny sposób, a także i które uzyskają w ciągu Roku świętego, pozostają w swej mocy.

6. Przy korzystaniu z upoważnień, które nadaliśmy w num. 1—4, należy zachować wskazówki, dane mniejszym penitencjarzom pod num. XIV.

Wreszcie penitencjarzów i spowiedników, którym z Apostolskiej dobroci daliśmy powyższe nadzwyczajne pełnomocnictwa, gorąco zachęcamy aby z cierpliwością i miłością przyjmowali tych wszystkich, którzy będą chcieli pojednać się z Panem i skorzystać ze skarbów niebieskich, które Kościół Matka święta otwiera każdemu na cały czas roku jubileuszowego.

Chcemy, aby to pismo miało swą moc a jego odpisom lub streszczeniom, podpisanym przez publicznego notarjusza i zaopatrzonym w pieczęć jakiegoś dygnitarza kościelnego, należy się taka sama wiara jaka i oryginałowi, jeżeli będzie komu okazany.

Nic nie może tym rozporządzeniom przeszkodzić.

Niech więc nikt nie waży się naruszać lub zuchwale sprzeciwiać się tym Naszym zezwoleniom, oświadczeniom i rozporządzeniom. Gdyby zaś kto na to odważył się, niech wie, że ściągnie na siebie gniew wszechmogącego Boga i świętych Apostołów Piotra i Pawła.

Dan w Rzymie u św. Piotra, dnia 30 stycznia R.P. 1933, pontyfikatu Naszego jedenastego.

Kard. *Fr. Andrzej Frühwirth* Kanclerz św. R. K.

Kard. *Wawrzyniec Lauri* Większy Penitencjarz

Alfons Carinci, Protonotarjusz Apostolski.
Dominik Spolverini, Protonotarjusz Apostolski.

L. ✠ P.

Konstytucja Apostolska

Udziela się odpust roku świętego 1933—1934 zakonnicom i innym osobom, które powstrzymuje stała przeszkoda od pielgrzymki do Rzymu. Przytem są nadane odpowiednie pełnomocnictwa dotyczące rozgrzeszenia i zamiany ślubów.

PIUS BISKUP

SŁUGA SŁUG BOŻYCH

NA WIECZNĄ RZECZY PAMIĄTKĘ.

Wiemy o tem, że wielu jest takich, którzy są w takiem położeniu, że nie mogą w ciągu roku świętego udać się w pielgrzymce do Rzymu. Należą tu ci, którzy poświęcili się służbie Bożej w murach klasztoru, chorzy i ci, którzy pozostają w mocy nieprzyjaciół albo za kratami więzienia.

Mając dla wszystkich ludzi ojcowskie uczucia, pragniemy, aby i ci mogli skorzystać ze skarbnicy Kościoła, otwartej z powodu jubileuszu. Tem bardziej tego sobie życzymy, gdyż wierzymy, że tyle modlitw i zadośćuczynień, zanoszonych do Boga na całym świecie, szczególnie przez ludzi niewinnych, albo cierpiących, musi sprowadzić na rodzaj ludzki obfite łaski Boże i szczęśliwsze czasy.

Udzielamy zaś tego Naszego zezwolenia tylko osobom niżej wymienionym:

I. Naprzód wszystkim zakonnicom, które mieszkają w klasztorach i mają klauzurę, także probantkom, postulantkom, nowicjuszkom i tym, które z powodu pracy pedagogicznej, lub z innego słusznego powodu mieszkają w klasztorze przynajmniej przez większą część roku. Nie stanowią wyjątku i niewiasty, które mieszkają w klasztorze i wychodzą zeń dla celów służbowych lub dla kwestowania.

II. Wszystkim siostrom, składającym śluby proste, należącym do jakiejkolwiek kongregacji, papieskiej lub diecezjalnej, chociażby nie miały klauzury, a także ich nowicjuszkom, probantkom i wychowani-

com, nawet tym, które są napół-internistki, ale nie eksternistkom, i innym osobom, jedzącym z niemi przy jednym stole i mieszkającym razem z niemi.

III. Także Oblatkom, czyli pobożnym niewiastom, żyjącym wspólnie, chociaż nie składającym ślubów, których zakłady są zatwierdzone na stałe lub na pewien czas przez zwierzchność kościelną, razem z ich nowicjuszkami, probantkami i wychowanicami i osobami wspólnie z niemi mieszkającemi, tak jak było powiedziano pod num. II.

IV. Wszystkim tercjarkom regularnym, które mieszkają wspólnie, pod jednym dachem, za zgodą władzy kościelnej, a także, jak wyżej, wszystkim z niemi mieszkającym.

V. Dziewczynkom i kobietom, mieszkającym w ochronkach lub bursach, nawet nie prowadzonych przez zakonnice, siostry, oblatki lub tercjarki.

VI. Anachoretom i pustelnikom, nie tym jednak, którzy, nie związani żadną klauzulą, wspólnie lub osobno żyją, zachowując przepisy Ordynarjusza lub inne pewne prawa, ale tym, którzy w stałej, chociaż czasem przerywanej klauzurze, prowadzą życie kontemplacyjne, należąc do jakiegoś zakonu, jak np. Trapiści, Kameduli i Kartuzi.

VII. Wszystkim wiernym obojga płci, którzy są w niewoli u wrogów dlbo w więzieniu, albo na wygnaniu lub deportacji albo w domach poprawczych, albo na ciężkich robotach; także wszystkim księżom lub zakonnikom, którzy są na pokucie w klasztorze lub w innym jakim zakładzie.

VIII. Wszystkim wiernym obojga płci, którzy, z powodu choroby lub słabego zdrowia, nie mogą w ciągu roku jubileuszowego udać się do Rzymu, albo w Rzymie odbyć przepisane nawiedzenia patrjarchalnych bazylik; tym, którzy w szpitalach stale zajęci są pielęgnowaniem chorych, bezinteresownie lub za wynagrodzeniem; którzy są zatrudnieni w domach poprawczych, jako nadzorcy lub wychowawcy; robotni-

kom, którzy codzienną pracą zarabiają na życie i nie mogą tej pracy na tyle godzin porzucić, wreszcie starcom, którzy przekroczyli siedemdziesiąty rok życia.

Zachęcamy tych wszystkich, aby, zbadawszy z żalem swoje przewinienia, oczyścili się z nich w Sakramencie Pokuty i z odnowioną gorliwością dążyli do doskonalszego życia; potem niech się posilą pobożnie Chlebem Anielskim i stąd zaczerpną siły do świętego wykonania powziętych postanowień; wreszcie niech pomodlą się według Naszej intencji, t. j, o wzrost Kościoła katolickiego, o wykorzenienie błędów, o zgodę dla panujących i pokój dla całej ludzkości.

Zamiast zaś nawiedzenia czterech rzymskich bazylik, niech wykonają inne dzieła pobożności i miłości bliźniego, które im wskaże Ordynarjusz sam, albo przez roztropnych spowiedników, biorąc pod uwagę stan i zdrowie jednostki oraz okoliczności miejsca i czasu.

Więc tym wszystkim z pośród wyżej wymienionych, którzy:

szczerze skruszeni w ciągu Roku świętego dobrze się wyspowiadają i przyjmą Komanję św.; pomodlą się według naszej intencji,—spełnią zamiast nawiedzania bazylik inne dobre uczynki przepisane, albo, w razie niebezpiecznej choroby, zaczną przynajmniej wykonywać te dobre uczynki, —

udzielamy,—ufni w miłosierdzie Boga wszechmogącego i powagę św. Apostołów Piotra i Pawła,— najzupełniejszego odpustu całej kary, na którą za grzechy zasłużyli, pod warunkiem, że wpierw otrzymają w Sakramencie Pokuty ważne rozgrzeszenie. Ten odpust będą mogli uzyskać tak jakgdyby wypełnili wszystkie ogólne przepisy.

Będą też oni mogli tyle razy w ciągn Roku świętego zyskać ten odpust, ile razy spełnią przepisane im warunki.

Każdy z wyżej wymienionych może wybrać sobie spowiednika aprobowanego przez Ordynarjusza.

Temu spowiednikowi na mocy niniejszej Konstytucji dajemy władzę, aby mógł na spowiedzi jubileuszowej, nie tracąc innych pełnomocnictw, które posiadałby z innego tytułu, rozgrzeszać wyżej wymienione osoby tylko na spowiedzi sakramentalnej, od wszelkich cenzur i grzechów, nawet „speciali modo" zarezerwowanych Stolicy Apostolskiej albo Ordynarjuszowi, wyjąwszy herezję formalną i zewnętrzną, nakładając na penitenta zbawienną pokutę i inne obowiązki, zgodnie z zasadami prawa i teologji moralnej. Oprócz tego, spowiednikowi, obranemu przez zakonnicę, dajemy władzę dyspensowania od wszelkich ślubów prywatnych, złożonych po uroczystej profesji, i które nie sprzeciwiają się regule zakonnej. Wyżej wymienieni spowiednicy mogą też zamieniać wszystkie śluby prywatne, nawet zaprzysiężone, Sióstr, należących do Kongregacji o ślubach prostych, Oblatek, Tercjarek regularnych, dziewcząt i kobiet, prowadzących życie wspólne, wyjąwszy te śluby, które są zastrzeżone Stolicy Apostolskiej, te, których dyspynsa obróciłaby się na szkodę osób trzecich i te, których zamiana mniej powstrzymywałaby od grzechu niż sam ślub.

Zachęcamy też czcigodnych braci Biskupów i innych Ordynarjuszów, aby, za przykładem Naszej apostolskiej dobroci, udzielali aprobowanym spowiednikom władzę rozgrzeszania od wypadków rezerwowanych Ordynarjuszowi.

Ogłaszamy, że wszystkie postanowienia tego niniejszego pisma mają mieć wszędzie swoją moc i nic ich ważności nie może przeszkodzić. Odpisom albo streszczeniom tego pisma, także drukowanym, podpisanym przez publicznego notarjusza i zaopatrzonym w pieczęć dygnitarza kościelnego, należy się taka sama wiara, jaka i oryginałowi, gdyby komu był okazany.

Niech więc nikt z ludzi nie waży się naruszać, sprzeciwiać temu naszemu rozporządzeniu, gdyby zaś kto poważył się to uczynić, niech wie, że ściągnie na

siebie gniew Boga Wszechmogącego i św. Apostołów Piotra i Pawła.

Dan w Rzymie u Św. Piotra, dnia 30 stycznia R.P. 1933, pontyfikatu Naszego jedenastego.

Kard. *Fr. Andrzej Frühwirth* Kanclerz św. R. K.

Kard. *Wawrzyniec Lauri* Większy Penitencjarz

Alfons Carinci, Protonotarjusz Apostolski.
Dominik Spolverini, Protonotarjusz Apostolski.

L. ✠ P.

Przemówienie Ojca św. o stosunku Kościoła do nowoczesnych prądów w sztuce religijnej.

Dnia 27 listopada 1932 r. z okazji otwarcia w Watykanie nowej Pinakoteki Ojciec św. wygłosił następujące przemówienie:

Tyle dzieł sztuki, bezsprzecznie i zawsze pięknych, jak te, które mamy tu przejrzeć i podziwiać, dzieła tak głęboko natchnione myślą i uczuciem religijnem, że wydają się, jak to dobrze powiedziano, już to cichemi i gorącemi westchnieniami i modlitwami, już to strzelistemi hymnami wiary, już to szczytnem wzniesieniem się i prawdziwym triumfem glorji niebieskiej i boskiej, takie i tak wielka ilość tych dzieł zmusza Nas jakby nieodpartą siłą kontrastu—do pomyślenia o pewnych innych dziełach, tak zwanych dziełach sztuki religijnej, które zdają się przedstawiać świętość jakby jedynie dla zniekształcenia jej aż do karykatury, a nawet często aż do prawdziwej i rzeczywistej profanacji.

Usiłuje się bronić je w imię poszukiwania nowych dróg i racjonalności tych dzieł. Nowość jednak nie przedstawia prawdziwego postępu, jeżeli nie jest conajmniej równie piękna i równie dobra, jak rzecz stara, a zbyt często te rzeczy, rzekomo nowe, są otwarcie brzydkie i świadczą jedynie o nieudolności lub braku wytrwałości w przygotowaniu kultury

ogólnej i rysunku. Świadczą też o braku przyzwyczajenia do cierpliwej i sumiennej pracy, które to niedomagania i braki dają pole do przedstawienia wyobrażeń — lub szczerze mówiąc — zniekształceń, do których zmierza owa tak poszukiwana nowość, zbyt przypominających pewne wyobrażenia, jakie znajdują się w manuskryptach najbardziej ciemnego średniowiecza, gdy w zawierusze barbarzyństwa zatraciły się dobre tradycje starożytności, a nie zjawiła się jeszcze jutrzenka renesansu.

Podobnie się dzieje, gdy nowa, mieniąca się religijną, sztuka zabiera się do budowy, ozdobienia, wyposażenia tych Domów Bożych i Domów modlitwy, jakiemi są nasze kościoły. „Domy Boże i Domy Modlitwy", oto, według słów Boga samego i słów przez Niego natchnionych, cel i motyw istnienia budowli świętych. To są najwyższe racje, z których nieustannie winna czerpać natchnienie i stale być im posłuszną sztuka, pragnąca być sztuką religijną i rozumną, pod grozą, że nie będzie ani rozumną, ani religijną, jak nie jest już sztuką rozumną, ani sztuką ludzką (chcemy powiedzieć sztuką godną człowieka i odpowiadającą jego naturze) sztuka niemoralna — jak mówią—ta sztuka, która przeczy, zapomina i nie szanuje swej najwyższej racji bytu, to jest udoskonalania natury z gruntu moralnej.

Nieliczne zasadnicze myśli, któreśmy raczej podkreślili aniżeli wyłożyli, pozwalają dość jasno poznać Nasz sąd praktyczny w sprawie tak zwanej nowej sztuki religijnej. Wielokrotnie zresztą wyrażaliśmy to wobec ludzi sztuki i duszpasterzy. Naszem pożądaniem, Naszem gorącem życzeniem, Naszą wolą może być jedynie, aby słuchano prawa kościelnego, sformułowanego jasno i usankcjonowanego także w Kodeksie Prawa Kanonicznego, że sztuka, o której powyżej mowa, nie może być dopuszczona do naszych kościołów, a tembardziej używana do ich budowy, przerabiania, ozdabiania; z drugiej jednak strony

otwieramy wszystkie wrota i chętnie witamy każdy dobry i postępowy rozwój dobrych i szacownych tradycyj, które w ciągu tylu wieków życia chrześcijańskiego, w tak różnych warunkach socjalnych i etnicznych, dały tyle dowodów niewyczerpanej wolności inspirowania form nowych i pięknych, tylekroć były badane i uprawiane w podwójnym świetle genjusza i wiary.

Braciom Naszym z Episkopatu przypada, jużto z boskiego mandatu, jużto z wyraźnych dyspozycyj Kodeksu świętego, w ich odnośnych diecezjach, jak Nam w całym Kościele, czuwać, aby tak ważne przepisy tego Kodeksu były przestrzegane i zachowane i nic uzurpującego sobie miano sztuki nie obrażało świętości kościoła i ołtarzy, przeszkadzając pobożności wiernych.

Radzi jesteśmy, że możemy przypomnieć, iż od pewnego czasu, a także i obecnie, zbliska i zdaleka od Nas, podniosło się niemało głosów w obronie dobrych tradycyj, odrzucających i potępiających zboczenia w sztuce.

Ze szczególnem zadowoleniem wspominamy, że wśród tych wzmiankowanych głosów są głosy kapłanów i Biskupów, Metropolitów i Kardynałów i tem uroczystsze, zgodne i bardziej pouczające, im większą okazała się potrzeba.

List apostolski Ojca św. do Księży Kardynałów polskich

Ojciec św. Pius XI wystosował do Ich Em. Em. Księży Kardynałów list apostolski następującej treści:

UKOCHANYM SYNOM NASZYM

Aleksandrowi tytułu św. Augustyna św. Rzymskiego Kościoła Kardynałowi Prezbyterowi Kakowskiemu Arbybiskupowi Warszawskiemu,

Augustowi tytułu Najśw. Marji Panny Pokoju św. Rzymskiego Kościoła Kardynałowi Hlondowi, Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu i Poznańskiemu

PIUS PAPIEŻ XI

UKOCHANI SYNOWIE NASI

pozdrowienia i błogosławieństwo apostolskie!

Z wielkiem zadowoleniem i radością dowiedzieliśmy się, że gorliwy Episkopat Polski na niedawno odbytej konferencji jednomyślnie uchwalił, żeby uroczyście był obchodzony tydzień poświęcony zjednoczeniu ze Stolicą Piotrową chrześcijan oderwanych od jedności. Wszystkie bowiem sposoby i usiłowania ludzi dobrej woli, które do tego celu zmierzają, ten przedewszystkiem będą miały skutek, że z jednej strony katolicy polscy jaśniej i głębiej zrozumieją swój specjalny obowiązek do współdziałania każdy według własnych sił w zjednoczeniu jaknajwiększej liczby braci; z drugiej strony—sami bracia błądzący odczuwają jak usilnie jest pożądany przez katolików ich powrót do jednej owczarni, z jaką radością będą przyjęci, jeżeli do miłującej Matki Kościoła powrócą, która zawsze ich kocha i zawsze za nimi do Boga się modli. Te wysiłki i pobożne modły do Boga żarliwiej i tem usilniej będą w roku bieżącym miały miejsce z uwagi na to, że w okresie uroczystości jubileuszowych jednocześnie z chwalebnem dziełem Odkupiciela będzie rozważane ustanowienie na najmocniejszym fundamencie Piotra Kościoła, który jako mistyczne Ciało Chrystusa, jak mówi św. Paweł, nie może być rozdzielony. My zaś razem z wami wzniósłszy modły do Boga, wszystkie Wasze poczynania, które mają się przyczynić do pojednania braci, z ojcowską życzliwością popieramy; oprócz, tego pragnąc dać nowy dowód Naszej troski względem synów Kościoła wschodniego, załączone przy niniejszem pieniądze wam przesyłamy w tym celu, abyście uchodźcom ze Wschodu pozostającym w nędzy, bez różnicy narodowości i wyznania, przyszli z pomocą, przyczem wyrażamy ubolewanie, że w obecnych ciężkich czasach nie możemy więcej ofiarować. Zresztą nie wątpimy, że i Biskupi

i zacny lud wierny, wszyscy w miarę możności zechcą przyjść z pomocą z całą szczodrobliwością swym braciom w tych rzeczach, które są im konieczne. Wiemy zaiste, w jak trudnych ekonomicznie warunkach, zresztą jak i cały świat, znajdują się Polacy, a także nie tajną jest dla Nas rzeczą, że wielu z nich znajduje się w najbardziej opłakanym położeniu, a niektórzy nawet do ostatniej nędzy są doprowadzeni, podobnież jak i uchodźcy ze Wschodu; wiemy jednak także, że miłość tak jest gorliwa, iż ze wzrostem potrzeb i sama wzrasta, tak jest przemyślna i szczodrobliwa, że potrzebę biednego i sposób pomocy biedniejszemu bratu potrafi znaleźć. Jednocześnie z temi życzeniami i usiłowaniami naszemi usilnie zachęcamy Synów od ojcowskiego domu oderwanych, ażeby czemprędzej znaleźli na łonie Kościoła pokój i zbawienie, Boga zaś Wszechmogącego, który umysły i serca ludzkie łaską swą skutecznie porusza, najusilniej błagamy, ażeby zajaśniał radosny dzień, w którymby się dokonała jedność i zgoda wyznawców wiary chrześcijańskiej. Tymczasem jako zadatek tego zbawiennego pojednania i dowód Naszej szczególnej miłości apostolskie błogosławieństwo Wam, ukochani Synowie Nasi, wszystkim innym Biskupom Polski, oraz wszystkim wiernym, a specjalnie tym, którzy przyczynią się wysiłkiem i pracą do uświetnienia tego uroczystego tygodnia, udzielamy.

Dan w Rzymie, u świętego Piotra, 6 stycznia, w dzień objawienia Pańskiego, roku Pańskiego 1933, pontyfikatu Naszego 11.

PIUS PAPIEŻ XI

Rozporządzenia Władz Duchownych Miejscowych

Akt Erekcji Instytutu dla przeszkolenia przystępujących do jedności z Kościołem Katolickim duchownych prawosławnych

ADOLF PIOTR
SZELĄŻEK
Z BOŻEJ I STOLICY APOSTOLSKIEJ ŁASKI
BISKUP ŁUCKI,
PRAŁAT DOMOWY JEGO ŚWIĄTOBLIWOŚCI
D. Ś. T.

Nr. 468

Do
Jaśnie Wielmożnego
Księdza Kanonika Antoniego Jagłowskiego,
Rektora Seminarjum Naszego Duchownego
w Łucku.

Na mocy upoważnienia, udzielonego Nam w piśmie Jego Ekscelencji Mgr. FRACISZKA MARMAGGI, Arcybiskupa Hadrianopolitańskiego, Nuncjusza Apostolskiego w Polsce, z dnia 19 stycznia 1933 roku Nr. M.—O. 17, niniejszem erygujemy z dniem 1-ym lutego b. r. przy Naszem Seminarjum Duchownem w Łucku Institutum Reformationis Ecclesiasticae dla przeszkolenia przystępujących do jedności z Kościołem Katolickim duchownych prawosławnych. Waszą Dostojność mianujemy Rektorem rzeczonego Instytutu z prawami, jakie przysługują Illustrissimo Domino w Naszem Seminarjum Duchownem. Polecamy jednocześnie opracowanie programów naukowych, regulaminu wewnętrznego, wyznaczenie profesorów, ustalenie budżetu i wydanie zarządzeń co do adaptacji pomieszczeń, przeznaczonych dla Instytutu oraz utworzenia kaplicy wschodniego obrządku.

Warunki istnienia wspomnianego Instytutu obej-

mują zasady, które zostały przedstawione Jego Ekscelencji Nuncjuszowi Apostolskiemu w Warszawie przy piśmie naszem z dnia 14.I.33. Nr. 6959/32, kopję zarysu tych zasad, jako obowiązujące w przyszłości załączamy przy niniejszem.

Instytutowi temu wraz z Jego Rektorem, Profesorami i Studjującymi udzielamy swego pasterskiego błogosławieństwa.

Dan w Łucku, dn. 30 stycznia, 1933 r.

(—) † *Adolf Szelążek*
Biskup Łucki

(—) Ks. *J. Szych*
Kanclerz

Statut Instytutu Przeszkolenia przystępujących do jedności z Kościołem Katolickim Duchownych Prawosławnych

I.

1. Instytut Przeszkolenia przystępujących do jedności z Kościołem Katolickim Duchownych Prawosławnych powstał na mocy pisma J. E. Arcybiskupa Fr. MARMAGGI, Nuncjusza Apostolskiego w Polsce, z dnia 19.I. 1933 r. Nr. M.O.17 — a erygowany dekretem J. E. Ks. Biskupa A. SZELĄŻKA Ordynarjusza Diecezji Łuckiej dn. 30.I. 1933 r. za Nr. 468.

2. Instytut do czasu utworzenia oddzielnej diecezji wschodniego obrządku na kresach wschodnich mieści się przy Seminarjum Duchownem Łuckiem w domu oddzielnym od pomieszczeń alumnów.

3. Pomieniony Instytut podlega jurysdykcji Biskupa Ordynarjusza Diecezji Łuckiej narówni z Seminarjum Duchownem Diecezjalnem.

4. Rektorem Instytutu jest Rektor Seminarjum Duchownego Łuckiego.

5. Rektor przedstawia Biskupowi Ordynarjuszowi do zatwierdzenia Ojca Duchownego i Profesorów.

6. Czas nauki trwa zasadniczo przez cztery miesiące.

7. Kandydaci przyjmowani są do Instytutu za uprzedniem powiadomieniem Ordynarjusza Diecezji Łuckiej ze strony Władzy Diecezjalnej, która kapłana przesyła i po przedstawieniu od tej Władzy polecającego dokumentu.

8. Przy wstąpieniu do Instytutu każdy kapłan odbywa 3 dniowe rekolekcje.

9. Ojciec Duchowny głosi 2 razy w tygodniu konferencje ascetyczne.

10. Po przebyciu kursu nauk studjujący składają egzamina i otrzymują odpowiednie dyplomy.

11. Studjujący, którzy złożą egzamina z niedostatecznym ogólnym wynikiem będą zatrzymywani na kurs następny. Otrzymanie niedostatecznej noty z jednego przedmiotu powoduje powtórne zdawanie egzaminu z tego przedmiotu w terminie, wyznaczonym przez Rektora Instytutu.

12. Wszystkich studjujących obowiązuje regulamin wewnętrzny i porządek dnia wskazany przez Rektora Seminarjum.

II.

Ogólny program nauk, obowiązujących w Instytucie

I. Teologja Dogmatyczna

Całość w skróceniu z uwzględnieniem różnic dogmatycznych pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym. — 3 godziny tygodniowo.

II. Teologja Moralna

Traktaty: de peccatis, iustitia, sacramentis in genere, eucharistia, poenitentia.—3 godz. tygodniowo.

III. Prawo Kanoniczne

Traktaty: de iure publico Ecclesiae, de princi-

piis et fontibus iuris Ecclesiae, de matrimonio. — 3 godziny tygodniowo.

IV. Historja Kościoła

Syntetyczne ujęcie misji Kościoła w dziele uświęcenia i zbawienia dusz.— 1 godzina tygodniowo.

V. Liturgja porównawcza

Porównanie Mszy łacińskiej ze wschodnią na podstawach historycznych z uwzględnieniem kwestji „epiklezy".— 1 godz. tygodniowo.

VI. Teologja Pasterska

Przymioty duszpasterza. Poznanie parafjan. Administrowanie Sakramentów. Katechizacja i pierwsza Komunja święta. Pasterstwo względem chorych i umierających Stosunek do tych, którzy na terenie parafji jeszcze do unji nie przystąpili. Rekolekcje i misje. — 1 godz. tygodniowo.

VII. Prowadzenie kancelarji parafjalnej

Wskazówki ogólne. Metryki, prośby o dyspensy, indulty. Archiwum.— 1 godzina tygodniowo.

III.

Koszta utrzymania i nauki

I. Wydatki stałe miesięczne, niezależne od ilości studjujących:

a) Honorarjum Profesorom i Kierownikowi Duchownemu razem . . . . 200 zł.
b) Opał i światło . . . . . 20 „

220 zł.

II. Wydatki miesięczne na każdego studjującego:

Wyżywienie jednego studjującego . mies.—60 zł.

Wydatki miesięczne stałe rozkładają się na liczbę studjujących. Pokrywać je mają łącznie z kosz-

tem utrzymania sami studjujący, ewentualnie — odnośne diecezje, które tych studjujących przysłały.

Wykaz Profesorów w Instytucie Przeszkolenia przystępujących do jedności z Kościołem Katolickim Duchownych Prawosławnych w Łucku.

KIEROWNICY

1. Rektor — Ks. Antoni Jagłowski, Kanonik Katedry Łuckiej S. T. C.
2. Ojciec Duchowny — Ks. Marjan Sokowłowski.

PROFESOROWIE:

1. Ks. Rektor Antoni Jagłowski — *Teologja moralna*.
2. Ks. Kazimierz Woźnicki, Wice-Rektor Sem. Duch. Łuck. Lic. J. C. — *Prawo Kanoniczne i Liturgja*.
3. Ks. Józef Wojtukiewicz, Dr. Fil., Lic. Św. T.— *Teologja Dogmatyczna*.
4. Ks. Jerzy Wirszyłło, Dr. Św. Teol. Lic. Pisma Św. — *Historja Kościoła*.
5. Ks. Zygmunt Chmielnicki, Szambelan Jego Świątobliwości, Ojciec Duch. Sem. Duch. Łuck. i Redaktor tyg. „Życie Katolickie" — *Teologja Pasterska*.
6. Ks. Jan Szych, Kanclerz Kurji — *Prowadzenie Kancelarji Parafjalnej*.

Wykaz statystyczny nauczania religji w szkołach Djecezji Łuckiej za rok szkolny 1931/32.

Lp.	SZKOŁY	Ilość szkół	Ilość dzieci Rzymsko-kat.	Ilość dzieci wschodn. obrz.	Ksiądz uczy religji – Ilość szkół	Ksiądz uczy religji – Ilość dzieci	Świecki uczy religji – Ilość szkół	Świecki uczy religji – Ilość dzieci	Ilość spowiedzi św.	Ilość dzieci do I Komunji św.	Ilość nawróceń dzieci	Ilość bibliotek relig.; ilość tomów	Organizacje religijne: Sodalicja Marjańska żeńska	Sodalicja Marjańska męska	Krucjata Eucharystycz.	Kółko Ministrantów	Kółko Św. Teresy	Żywy Różaniec	Kółko Misyjne	Szkaplerz Niep. Pocz. N. M. P.	Kółko Dzieciństwa P. Jezusa
	SZKOŁY POWSZECHNE																				
1	Szkoły miejskie powsz.	41	7055	6	39	6826	2	229	134	1382	—	8 — ?	—	—	6—135	4— 90	6—254	20—481	—	1—?	6—1050
2	Szkoły wiejskie powsz.	885	29381	217	180	9845	705	19536	340	5776	25	16—1806	—	—	2— 12	14—158	22—244	50—810	—	—	6— 347
	Ogółem w diecezji. .	926	36436	223	219	16661	707	19765	474	7158	25	24—1806	—	—	8—147	18—248	28—498	78—1291	—	1—?	12—1397
	SZKOŁY ZAWODOWE																				
1	Miernicza i Rolnicza	2	295	—	2	295	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Szkoła Handlowa	4	311	2	4	311	—	—	13	—	—	—	1—17	—	—	—	—	1—15	—	—	—
3	Szk. Rzem.-Zawod.	5	209	1	5	209	—	—	23	—	—	1—?	—	—	—	—	1—79	3—45	—	—	—
4	Kursa dokształcające	3	110	—	3	110	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ogółem. . .	14	925	3	14	925	—	—	45	—	—	1—?	1—17	—	—	—	1—79	4—60	—	—	—
	SZKOŁY ŚREDNIE																				
1	Gimnazjum	10	1631	3	10	1631	—	—	31	53	—	5—303	4—117	3—82	—	2— 30	3— 40	20— 285	—	—	—
2	Semin. nauczycielskie	4	316	8	4	316	—	—	21	1	—	1—?	2— 68	—	—	1—?	—	—	—	—	—
	Ogółem. . .	14	1947	11	14	1947	—	—	52	54	—	6—303	6—185	3—82	—	3— 30	3— 40	20— 285	—	—	—
	OGÓŁEM SZKOŁY W DIECEZJI																				
	Ogółem w całej diecezji	954	39308	237	247	19533	707	19765	571	7212	25	31—2109	7—202	3—82	8—147	21—278	32—617	102—1636	—	2—?	12—1397

Rozporządzenia Prawno-Państwowe

Ustawa o Stowarzyszeniach.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej
z dnia 27 października 1932 r.

Prawo o stowarzyszeniach.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i art. 1 lit. a) ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 165) postanawiam co następuje:

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Prawo niniejsze reguluje prawny byt stowarzyszeń, jako dobrowolnych trwałych zrzeszeń o celach niezarobkowych.

Art. 2. Obywatele polscy mają prawo łączyć się w stowarzyszeniach, których cele, ustrój i działalność nie zagrażają bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu.

Uprawnienie to służy osobom w wieku od lat 18, o ile przepisy poniższe nie przewidują wyjątków.

Występować w charakterze założycieli, jak również wchodzić w skład zarządu stowarzyszenia, mogą tylko osoby zdolne do działań prawnych.

Młodzież szkolna, z wyjątkiem młodzieży szkół wyższych, nie może należeć do stowarzyszeń.

Młodzież nie szkolna w wieku od lat 14 do 18 może, za zgodą swych prawnych opiekunów, należeć do stowarzyszeń, nie biorąc jednak udziału w głosowaniu uchwał i nie korzystając z uprawnień wyborczych.

Art. 3. Wojskowi w służbie czynnej mogą należeć do stowarzyszeń tylko za zezwoleniem władz wojskowych, na warunkach określonych przez Ministra Spraw Wojskowych; nie mogą przytem oni być poddani ani balotażowi ani sądom koleżeńskim w jakiejkolwiek formie.

Szczególne ograniczenia prawa należenia do stowarzyszeń niektórych kategoryj osób określają przepisy specjalne.

Art, 4. Cudzoziemcy mogą również łączyć się w stowarzyszeniach przewidzianych w niniejszym prawie.

Rozporządzenie Rady Ministrów, wydane na wniosek Ministrów: Spraw Wewnętrznycch i Spraw Zagranicznych, może wprowadzić odmienne zasady dla stowarzyszeń cudzoziemców, oraz w kwestji udziału dla cudzoziemców w stowarzyszeniach i ich władzach.

Tymże trybem będzie uregulowana sprawa stowarzyszeń o charakterze międzynarodowym, jeżeli szczególne potrzeby, związane z ich organizacją i funkcjonowaniem na obszarze Polski, nie dadzą możności zastosować do nich ogółu przepisów niniejszego prawa.

Art. 5. Nie wolno nikogo zmusić do tego, aby wziął lub nie wziął udziału w stowarzyszeniu. Nie wolno także ograniczać możności wystąpienia ze stowarzyszenia.

Przeciwne temu postanowienia statutów i regulaminów oraz uchwały i zobowiązania są niedopuszczalne i nieważne.

Wolność wystąpienia ze stowarzyszenia nie wyklucza ustanowienia w statucie stowarzyszeń, posiadających osobowość prawną, obowiązku zapłaty składek członkowskich za czas do końca roku gospodarczego.

Przepisy ust. 1—3 nie dotyczą stowarzyszeń, które powstają z inicjatywy władz, działających w tym kierunku na mocy przepisów prawa publicznego.

Art. 6. Zakazanem jest:

a) tworzenie stowarzyszeń, przyjmujących zasadę bezwzględnego posłuszeństwa członków władzom stowarzyszenia,

b) łączenie w stowarzyszeniu celów wychowania

fizycznego, gimnastycznych lub sportowych z celami politycznemi.

Art. 7. Stowarzyszenia funkcjonarjuszów państwowych podlegają przepisom niniejszego prawa.

Stowarzyszenia te nie mogą mieć celu lub ustroju, oraz stosować środków działania, niedających się pogodzić z przepisami służbowemi i wymaganiami służby.

Przepisy ust. 1 i 2 stosują się również do innych pracowników państwowych, których stosunek służbowy ma charakter publiczno-prawny.

Art. 8. Żadne stowarzyszenie nie ma prawa czynić przedmiotem rozważania swych sądów koleżeńskich albo przedmiotem swych uchwał, względnie w inny sposób piętnować, działalności służbowej funkcjonarjusza państwowego, będącego członkiem stowarzyszenia, zanim właściwe do oceny tej działalności władze przełożone funkcjonarjusza, względnie instytucje dyscyplinarne lub sądy karne, nie potępiły tej działalności przez wymierzenie kary.

Art. 9. Przepisom niniejszego prawa nie podlegają;

a) zakony i kongregacje duchowne oraz inne zrzeszenia, mające wyłącznie i bezpośrednio na celu wykonywanie kultu religijnego prawnie uznanych kościołów i związków religijnych:
b) komitety, powstające celem przygotowania wyborów do instytucyj prawno-publicznych, gdy wybory są oparte na ustawach lub zarządzeniach władz — od dnia zarządzenia wyborów do ukończenia czynności wyborczych;
c) związki zawodowe pracownicze, będące przedmiotem osobnych przepisów, z wyjątkiem postanowień zawartych w art. 11 ust. 2, art. 15, 17 i 59;
d) przewidziane przez prawo przemysłowe korporacje i ich związki, oraz związki, grupy i organizacje przemysłowców, powołane do ży-

cia przez Ministra Przemysłu i Handlu na podstawie szczególnych upoważnień ustawowych;

e) stowarzyszenia akademickie, zakładane zgodnie z przepisami o szkołach akademickich, oraz stowarzyszenia młodzieży szkolnej, two rzone w obrębie innych szkół, a znajdujące się pod dozorem władz szkolnych;

f) stowarzyszenia ściśle wojskowe, związane z pełnieniem służby w wojsku, a zakładane przez wojskowych w czynnej służbie za zezwoleniem władzy wojskowej;

g) spółdzielnie z wyjątkiem działalności, o których mowa w art. 11.

Art. 10. Rozporządzenie Rady Ministrów może na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wprowadzić odmienne zasady dla stowarzyszeń o celach religijnych i wyznaniowych, niepodpadających pod postanowienia art. 9 pkt. a.

Art. 11. Spółdzielnie, o ile uprawiają działalność kulturalną, w zakresie tej działalności podlegają przepisom art. 12, 13, 14, 15 i 17 niniejszego prawa z tem, że przez „założenie", o którem mowa w art. 12, 13, 14 należy rozumieć rozpoczęcie uprawiania działalności kulturalnej, a przez „rozwiązanie się" w art. 13 także przypadek zaniechania tej działalności.

Związki zawodowe pracownicze mają obowiązek dostarczać powiatowej władzy administracji ogólnej miejsca ich siedziby na jej żądanie danych co do składu swego zarządu, oraz podlegają przepisom art. 15 i 17 z tem, że przez bezpośrednią władzę nadzorczą, o której mowa w art. 15, należy rozumieć wspomnianą powiatową władzę administracji ogólnej.

Rozdział II.

Stowarzyszenia zwykłe.

Art. 12. Osoby w liczbie co najmniej 3, pragnące założyć stowarzyszenie zwykłe, zgłaszają o tem na

piśmie powiatowej władzy administracji ogólnej miejsca przyszłej siedziby stowarzyszenia, jako bezpośredniej władzy nadzorczej, podając: 1. nazwę stowarzyszenia, jego cel i środki działania, 2. teren działalności, oraz siedzibę stowarzyszenia, 3. swoje imiona i nazwiska, oraz miejsce zamieszkania, 4. sposób powoływania zarządu, 5. sposób wstępowania i ustępowania członków, 6. sposób rozwiązania się stowarzyszenia.

Art. 13. Jeżeli w ciągu 4 tygodni od zgłoszenia władza nie zakaże założenia stowarzyszenia, względnie przed upływem tego terminu stwierdzi, że niema zastrzeżeń co do jego założenia, może ono rozpocząć działalność.

W ciągu 2 tygodni od rozpoczęcia działalności stowarzyszenia jego zarząd obowiązany jest podać do wiadomości władzy swój skład oraz miejsce zamieszkania jego członków a także adres lokalu, który ma służyć stowarzyszeniu za siedzibę.

Postanowienia powyższe mają zastosowanie również co do obowiązków zgłaszania zmiany okoliczności, o których mowa w art. 12 pkt. 1, 2, 4, 5 i 6 oraz zmian składu zarządu i adresu stowarzyszenia.

W przypadku rozwiązania się stowarzyszenia ostatni jego zarząd obowiązany jest zgłosić o tem władzy w ciągu 2 tygodni od powzięcia uchwały rozwiązującej.

Art. 14. Władza należycie umotywowaną decyzją zakaże założenia stowarzyszenia, jeżeli jego istnienie nie da się pogodzić z prawem albo może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa, spokoju lub porządku publicznego.

Art. 15. Bezpośrednia władza nadzorcza może wezwać zarząd stowarzyszenia do dostarczenia jej odpisu protokółu posiedzenia lub treści powziętej uchwały, jeżeli te były spisywane, oraz może w lokalu stowarzyszenia przeglądać prowadzone akta, księgi i posiadane dokumenty, jak również sporządzać z nich

notatki, odpisy i wyciągi, a także uprzednio wzywać zarząd do okazania ich w dokładnie określonym przez nią czasie.

Zarząd obowiązany jest prowadzić, utrzymując w stanie aktualności, imienny spis członków stowarzyszenia, ze wskazaniem przynależności państwowej i dostarczać władzy na jej żądanie danych z tego spisu.

Art. 16. Jeżeli działalność stowarzyszenia wykracza przeciwko obowiązującemu prawu, ustalonym dla stowarzyszenia zakresowi i sposobom działania, jeżeli stowarzyszenie wogóle nie odpowiada warunkom swego prawnego istnienia albo też zagraża bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu — bezpośrednia władza nadzorcza, stosownie do okoliczności, może należycie umotywowaną decyzją bądź udzielić mu upomnienia, bądź zażądać usunięcia dostrzeżonych uchybień, w szczególności cofnięcia niedopuszczalnych uchwał, pod rygorem zawieszenia względnie rozwiązania stowarzyszenia, wyznaczając w tym celu odpowiedni termin, bądź wprost zawiesić działalność a następnie rozwiązać stowarzyszenie. Decyzja o zawieszeniu jest natychmiast wykonalna.

W razie nierozwiązania stowarzyszenia w ciągu 2 miesięcy od zawieszenia jego działalności, zawieszenie to traci moc.

Art. 17. Jeżeli działalność jednego ze zrzeszeń, o których mowa w art. 11, została skierowana do przestępstwa lub zagraża bezpieczeństwu, pokojowi lub porządkowi publicznemu, wówczas powiatowa władza administracji ogólnej w miarę okoliczności może bądź zażądać od władz zrzeszenia usunięcia stanu zagrażającego, bądź zawiesić działalność zrzeszenia i wnieść o rozwiązanie zrzeszenia do właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów postępowania karnego. W tym przypadku zawieszenie ma moc do

chwili wydania przez sąd decyzji w sprawie rozwiązania zrzeszenia.

Art. 18. Stowarzyszenia, powstające trybem artykułów 12 i 13, nie mogą;

a) zakładać oddziałów,
b) łączyć się w związki stowarzyszeń,
c) przyjmować w poczet swoich członków osoby prawne,
d) korzystać z ofiarności publicznej, albo z zapomóg udzielanych przez władze lub instytucje publiczne.

Trybem art. 12 i 13 nie mogą powstawać:

a) związki stowarzyszeń,
b) stowarzyszenia funkcjonarjuszów państwowych i innych pracowników państwowych, których stosunek służbowy ma charakter publicznoprawny — poświęcone popieraniu ich interesów zawodowych.

Rozdział III.

Stowarzyszenia zarejestrowane.

Art. 19. Osoby w liczbie co najmniej 15, względnie stowarzyszenie zwykłe, liczące conajmniej 15 członków, pragnących założyć stowarzyszenie, posiadające osobowość prawną względnie uzyskać prawa takiego stowarzyszenia, wnoszą za pośrednictwem powiatowej władzy administacji ogólnej miejsca przyszłej siedziby stowarzyszenia (bezpośrednia władza nadzorcza) pisemne podanie do odpowiedniej wojewódzkiej władzy administracji ogólnej (władza rejestracyjna) o zarejestrowanie stowarzyszenia, dołączając 4 egzemplarze projektu statutu.

W statucie muszą być uwidocznione:

a) nazwa stowarzyszenia, odróżniająca je wyraźnie od innych stowarzyszeń zarejestrowanych w obrębie tego województwa, tudzież od władz i urzędów rządowych i samorządowych;

b) teren działalności i siedziba;
c) cel stowarzyszenia i środki działania;
d) sposób wstępowania i ustępowania członków oraz ich prawa i obowiązki;
e) sposób ustanawiania składek członkowskich;
f) władze stowarzyszenia (zarząd, walne zgromadzenie, komisja rewizyjna itd.), sposób ich tworzenia i uzupełnienia, oraz zakres kompetencyj;
g) sposób reprezentowania stowarzyszenia nazewnątrz oraz warunki ważności jego uchwał i pism;
h) sposób załatwiania sporów, wynikających w obrębie stowarzyszenia;
i) sposób zaciągania przez stowarzyszenie zobowiązań majątkowych;
j) sposób zmiany statutu;
k) warunki lub sposób rozwiązania stowarzyszenia.

Nadto w statucie musi być uwidoczniony stosunek stowarzyszenia do innych stowarzyszeń lub organizacyj, jeżeli ono zamierza podporządkować się im pod względem organizacyjnym lub ideowym.

Art. 20. Władza rejestracyjna może należycie umotywowaną decyzją podanie o rejestrację załatwić odmownie bądź z przyczyn wskazanych w art. 14, bądź z powodu, iż powstanie takiego stowarzyszenia nie odpowiada względom pożytku społecznego, może też swą zgodę na powstanie stowarzyszenia uzależnić od poczynienia zmian w statucie.

Art. 21. Jeżeli władza niema zastrzeżeń przeciwko projektowanemu stowarzyszeniu, względnie gdy zastrzeżenia te zostały w toku instancyj uchylone, władza wpisuje stowarzyszenie do prowadzonego przez siebie rejestru stowarzyszeń. Równocześnie wydaje ona założycielom jeden egzemplarz statutu z odpowiednią adnotacją. Ponadto o fakcie zarejestrowania władza na koszt założycieli ogłasza w Monitorze Polskim.

Od chwili wpisania do rejestru stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną i może obok właściwej nazwy używać dodatku: „stowarzyszenie zarejestrowane".

Art. 22. Przewidziane w artykule poprzednim wpis do rejestru i ogłoszenie winny w każdym razie obejmować:

a) nazwę i siedzibę stowarzyszenia oraz teren działalności;
b) datę wpisu do rejestru;
c) cel stowarzyszenia i środki działania;
d) imiona i nazwiska założycieli;
e) ewentualne ograniczenia pełnomocnictw zarządu;
f) czas trwania stowarzyszenia, o ile jest on ograniczony.

Art. 23. W ciągu 2 tygodni od rozpoczęcia działalności stowarzyszenia jego zarząd obowiązany jest podać do wiadomości władzy rejestracyjnej, za pośrednictwem bezpośredniej władzy nadzorczej, skład zarządu oraz miejsce zamieszkania jego członków, a także adres lokalu stowarzyszenia. To samo dotyczy późniejszych zmian składu zarządu i adresu stowarzyszenia, licząc termin od dokonania zmiany.

Dane co do składu zarządu i adresu stowarzyszenia wciąga się do rejestru.

Art. 24. Postanowienia art. 15 i 16 mają odpowiednie zastosowanie do stowarzyszeń zarejestrowanych, z tą zmianą, iż decyzja o rozwiązaniu stowarzyszenia należy do władzy rejestracyjnej.

Nadto na pisemne żądanie bezpośredniej władzy nadzorczej zarząd stowarzyszenia, pod osobistą odpowiedzialnością każdego z członków zarządu, obowiązany jest złożyć jej nie więcej niż w dwóch egzemplarzach sprawozdanie z działalności oraz rachunkowe stowarzyszenia za ubiegły okres sprawozdawczy, a także udzielać potrzebnych wyjaśnień.

Art. 25. W przypadku zawieszenia działalności

lub rozwiązania stowarzyszenia, władza rejestracyjna uczyni odpowiednią adnotację w rejestrze. W miarę potrzeby bezpośrednia władza nadzorcza w tym przypadku zarządzi tymczasowe zabezpieczenie majątku stowarzyszenia, a do prowadzenia spraw niezbędnych, związanych z tym majątkiem, wyznaczy kuratora. Władza rejestracyjna zarządzi likwidację stowarzyszenia po zapadnięciu decyzji ostatecznej o rozwiązaniu, o ile wykonanie decyzji nie zostało wstrzymane.

Art. 26. Jeżeli: 1. liczba członków stowarzyszenia spadnie poniżej 10, lub 2. stowarzyszenie nie posiada przewidzianego statutowo zarządu i nie ma warunków do jego wyłonienia, względnie nie wyłania w ciągu najmniej rocznego okresu czasu, lub 3. organ ten nie był odnawiany najmniej w ciągu 3 okresów przewidzianego statutowo czasu jego urzędowania, albo też 4. zajdą inne okoliczności, świadczące, że stowarzyszenie faktycznie istnieć przestało, lub że istnienie jego stało się bezprzedmiotowe,—władza rejestracyjna, z własnej inicjatywy, na wniosek wyznaczonego w myśl art. 30 kuratora albo na czyjkolwiek wniosek, stwierdzi te okoliczności i zadecyduje likwidację stowarzyszenia.

Art. 27. Majątek stowarzyszenia, rozwiązanego przez władzę, względnie takiego, co do którego władza zadecydowała likwidację na podstawie art. 26, będzie użyty na cel w statucie jego przewidziany. W braku odpowiednich postanowień przeznaczenie majątku określi władza rejestracyjna, uwzględniając cele stowarzyszenia.

Art. 28. Zmiany statutu stowarzyszenia mają być dokonywane trybem dla powstania stowarzyszenia ustalonym. Jeżeli zmiany te dotyczą danych, uwidocznionych w rejestrze, powinny być one wciągnięte do rejestru i ogłoszone trybem w art. 21 przewidzianym.

Art. 29. Stowarzyszenie powinno posiadać zarząd, który zastępuje je na zewnątrz tak wobec władz jak i wobec osób trzecich.

Art. 30. W razie braku zarządu, zdolnego do działań prawnych, władza rejestracyjna z własnej inicjatywy lub na żądanie osoby interesowanej ustanowi kuratora, który zastępuje zarząd na czas potrzebny do usunięcia powyższego braku lub zadecydowania likwidacji. Kuratora, wyznaczonego w myśl art. 25 lub art. 30, władza może w każdym czasie odwołać, wyznaczając w razie potrzeby w jego miejsce inną osobę.

Art. 31. Obowiązkiem zarządu jest zwoływanie walnego zgromadzenia w przypadkach statutem przewidzianych, a w razie braku odpowiednich postanowień, co najmniej raz do roku.

Walne zgromadzenie stanowi najwyższą władzę stowarzyszenia, uprawnioną do decydowania o tych wszystkich sprawach, należących do zakresu działania stowarzyszenia, do których statut nie upoważnił innych jego organów.

Walne zgromadzenie składa się z członków, odpowiadających warunkom statutowo przewidzianym, a w razie braku wskazówek w statucie—ze wszystkich członków, z mocy prawa nie wyłączonych od głosowania.

Art. 32. Zarząd obowiązany jest zwołać walne zgromadzenie, jeżeli tego zażąda określona w statucie ilość członków, lub w braku odpowiedniego postanowienia, jeżeli tego z podaniem powodów zażąda co najmniej $^1/_{10}$ część ogółu członków stowarzyszenia, uprawnionych do głosowania.

W razie nieuczynienia zadość temu żądaniu władza rejestracyjna może upoważnić członków, którzy z żądaniem wystąpili, do zwołania walnego zgromadzenia, tudzież wyznaczyć przewodniczącego zgromadzenia. Na upoważnienie powyższe należy się powołać przy zwołaniu zgromadzenia.

Art. 33. Wpisaniu do rejestru, oprócz danych przewidzianych w poprzednich artykułach, podlegają także:

a) otwarcie upadłości;

b) otwarcie likwidacji, imiona i nazwiska likwidatorów, zmiany w ich składzie, ukończenie likwidacji, wykreślenie zlikwidowanego stowarzyszenia z rejestru.

Art. 34. Obowiązkiem zarządu jest zgłoszenie do władzy rejestracyjnej oprócz danych, o których mowa w poprzednich artykułach, także: o ograniczeniach pełnomocnictw zarządu, o rozwiązaniu się stowarzyszenia na mocy własnej uchwały lub skutkiem upływu terminu, na które zostało utworzone, albo osiągnięcia celu stowarzyszenia, o otwarciu likwidacji, oraz imionach i nazwiskach likwidatorów, gdy likwidację zadecydowało stowarzyszenie.

Art. 35. Zgłoszenie: zmian w składzie likwidatorów, ukończenia likwidacji i wniosku o wykreślenie stowarzyszenia z rejestru jest obowiązkiem likwidatorów.

Wpisanie do rejestru otwarcia upadłości oraz otwarcia likwidacji, zarządzonej przez władzę, a także imion i nazwisk kuratora lub likwidatorów następuje z urzędu.

Art. 36. Rejestry stowarzyszeń są jawne i dostępne dla osób trzecich. Każdemu przysługuje prawo otrzymania uwierzytelnionych odpisów i wyciągów z tych rejestrów.

Art. 37. W razie rozwiązania się stowarzyszenia na skutek własnej uchwały lub upływu terminu, na który zostało utworzone, albo osiągnięcia celu stowarzyszenia i w braku w statucie postanowień co do przeznaczenia majątku stowarzyszenia, względnie co do sposobu likwidacji majątku, ostatnie walne zgromadzenie uchwali przeznaczenie tego majątku.

W braku również takiej uchwały będzie miał analogiczne zastosowanie art. 27.

Art. 38. Likwidatorami stowarzyszenia w przypadku, przewidzianym w art. 37, są członkowie ostatniego zarządu, o ile statut, lub — w braku postano-

wienia statutu—uchwała ostatniego walnego zgromadzenia, nie postanawiają inaczej.

W innych przypadkach likwidacji likwidatorów wyznacza władza rejestracyjna. Władza ta również może ich odwołać lub na ich prośbę zwolnić, wyznaczając na ich miejsce inne osoby.

Art. 39. Likwidatorowie nie mogą zawierać takich umów i przedsiębrać takich czynności prawnych, które nie wynikają z potrzeb likwidacji.

Likwidatorowie mają obowiązek starać się o przeprowadzenie likwidacji w jak najkrótszym czasie, dbając przytem, aby masa likwidacyjna możliwie nie uległa uszczupleniu. Jeżeli likwidacja nie zostanie zakończona w ciągu jednego roku od jej postanowienia, likwidatorowie przedstawią przyczyny tego władzy rejestracyjnej, która bądź uzna je za uzasadnione i odpowiednio przedłuży termin, bądź celem zakończenia likwidacji postąpi w myśl postanowień art. 38 ust. 2.

Art. 40. Prawo zakładania oddziałów służy tylko tym stowarzyszeniom, które w swych statutach przewidują takie uprawnienie i zasady organizacji tych oddziałów.

Art. 41. Kierownictwo oddziału, zakładanego zgodnie z przepisami statutu stowarzyszenia, obowiązane jest zawiadomić o założeniu oddziału powiatową władzę administracji ogólnej miejsca siedziby oddziału, dołączając:

1) egzemplarz statutu stowarzyszenia;

2) dowód zgody centrali stowarzyszenia na powstanie oddziału;

3) wykaz składu osobowego kierownictwa oddziału wraz z jego adresami i

4) adres lokalu, w którym ma się mieścić oddział.

Władza może sprzeciwić się założeniu oddziału w warunkach i na zasadach przewidzianych w art. 13 ust. 1 i art. 14.

Kierownictwo oddziału ma również obowiązek w

2-tygodniowym terminie zawiadomić władzę o każdorazowej zmianie swego składu osobowego, adresu oddziału i statutu stowarzyszenia, licząc termin powyższy od dokonania zmiany względnie od powzięcia o niej wiadomości.

Postanowienia art. 15 i 16 mają odpowiednie zastosowanie do oddziałów stowarzyszenia.

Art. 42. Związki stowarzyszeń lub innych osób prawnych mogą być zakładane przy analogicznem zastosowaniu do nich przepisów niniejszego rozdziału, z tą różnicą, że dla założenia związku wystarczy udział trzech stowarzyszeń względnie osób prawnych.

Art. 43. W stosunku do stowarzyszeń, korzystających z ofiarności publicznej, albo z zapomóg udzielonych im przez władze lub instytucje publiczne, bez względu na cele tych stowarzyszeń, mają zastosowanie następujące postanowienia:

a) o terminie, miejscu i przedmiocie każdego walnego zgromadzenia obowiązane są zawiadamiać bezpośrednią władzę nadzorczą; dotyczy to również posiedzeń zarządu stowarzyszenia, o ile przedmiotem obrad mają być sprawy, związane z użyciem funduszów uzyskanych w drodze określonej we wstępie niniejszego artykułu;

b) władza może delegować na ich posiedzenia swego przedstawiciela, upoważnionego do zabierania głosu, żądania informacyj od zarządu, komisji rewizyjnej i innych organów stowarzyszenia, i czynienia swych uwag co do gospodarki stowarzyszenia, celowości czynionych wydatków, potrzebnych reform i t. p.; delegatem tym może być zarówno urzędnik władzy rządowej jak i zainteresowanej władzy samorządowej lub instytucji publicznej;

c) w razie powtarzających się uchybień w gospodarce stowarzyszenia może ono być przez wła-

dzę rejestracyjną pozbawione prawa korzystania z ofiarności publicznej lub z zapomóg.

Art. 44. Nadzór władz nad stowarzyszeniami, przewidziany w niniejszym rozdziale, nie narusza uprawnień władz, wynikających z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 kwietnia 1927 r. o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych.

Art. 45. Bliższe przepisy co do sposobu prowadzenia rejestru, zgłaszania wniosków, formy ogłoszeń, udostępnienia korzystania z rejestru, sposobu postępowania w sprawach rejestracji, oraz co do opłat rejestracyjnych a także za odpisy i wyciągi z rejestru, wydaje Minister Spraw Wewnętrznych.

Rozdział IV.

Stowarzyszenia wyższej użyteczności.

Art. 46. Stowarzyszenia, których rozwój jest szczególnie użyteczny dla interesu państwowego lub społecznego Rzeczypospolitej, mogą być uznane za stowarzyszenia wyższej użyteczności.

Art. 47. Uznanie to następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, wydanego na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych postawiony w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Uznaniu towarzyszy nadanie stowarzyszeniu odpowiedniego statutu, regulującego w szczegółach byt prawny stowarzyszenia.

Jeżeli stowarzyszenie to było poprzednio zarejestrowane w innym trybie, ma być ono skreślone z dotychczasowego rejestru.

Zmiany statutu odbywają się tym samym trybem co nadanie statutu.

Art. 48. Stowarzyszenie wyższej użyteczności posiada osobowość prawną.

Stowarzyszenie może przyjmować zapisy i darowizny oraz nabywać majątek ruchomy i nieruchomy bez ograniczeń i bez potrzeby uzyskiwania zezwo-

leń, przewidzianych w przepisach specjalnych, regulujących sprawy zapisów i darowizn oraz nabywania majątku przez osoby fizyczne i prawne.

Art. 49. Mininister Spraw Wewnętrznych i Minister Skarbu władni są do udzielania stowarzyszeniom wyższej użyteczności szczególnych ulg i zwolnień w podatkach i opłatach tak państwowych jak komunalnych.

Art. 50. Przewidziane w art. 2 ograniczenia co do udziału w stowarzyszeniach osób nieletnich nie dotyczą stowarzyszeń wyższej użyteczności, o ile statut sprawę udziału tych osób ureguluje inaczej.

Młodzież szkolna uczestniczyć może w stowarzyniach wyższej użyteczności jedynie w oddziałach, zorganizowanych dla niej w obrębie szkół i znajdujących się pod dozorem władz szkolnych.

Art. 51. Uznaniu może towarzyszyć nadanie stowarzyszeniu przywileju wyłączności działania w określonym zakresie na obszarze całego Państwa lub mniejszym, co pociągnie za sobą wyłączenie wszelkich innych stowarzyszeń od wkraczania w ten zakres na odpowiednim obszarze bez względu na ich dotychczasowe uprawnienia i brzmienia statutów.

Art. 52. Nadzór nad stowarzyszeniami wyższej użyteczności sprawuje Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 53. Do wykonywania nadzoru władza nadzorcza powoła dla każdego stowarzyszenia specjalnego delegata, uprawnionego do stałej kontroli stowarzyszenia stosownie do instrukcji, jaka będzie dla delegata przez władze nadzorcze ustalona.

Art. 54. W razie stwierdzenia, że stowarzyszenie wyższej użyteczności nie wypełnia swych zadań lub wypełnia je nienależycie, władza nadzorcza może zawiesić w działalności władze zarządzające stowarzyszenia i ustanowić zarząd przymusowy na czas potrzebny do zwołania walnego zgromadzenia członków,

celem przeprowadzenia nowych wyborów władz zarządzających.

Art. 55. W warunkach szczególnych, przewidzianych w statutach stowarzyszeń jak również w tych przypadkach, kiedy wymaga tego interes państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, stowarzyszenia wyższej użyteczności będą podporządkowane władzom państwowym, przewidzianym w ich statutach.

Art. 56. Gdyby stowarzyszenie wyższej użyteczności straciło rację bytu, Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych postawiony w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami zadecyduje jego rozwiązanie.

W tym przypadku Minister Spraw Wewnętrznych wyznaczy likwidatora (ów) stowarzyszenia.

Gdyby statut stowarzyszenia nie przewidywał przeznaczenia jego majątku na przypadek rozwiązania, zadecyduje o tem Rada Ministrów,

Rozdział V.

Postanowienia karne.

Art. 57. Niezastosowanie się do zarządzeń władzy nadzorczej, wydanych na podstawie art. 11 ust. 2, art. 15 i 24, jako też przekroczenie postanowień art. 12, 13, 23, ust 1, art. 41, 43 pkt. a i art. 59 ust. 2 ulega w trybie karno administracyjnym grzywnie do 500 zł.

Rozdział VI.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

Art. 58. Do stowarzyszeń istniejących w chwili wejścia w życie niniejszego prawa będą miały zastosowanie jego postanowienia.

Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami drogą rozporządzeń określa bliżej sposoby przystosowania tych stowarzyszeń do wymagań niniejszego prawa, jak również spo-

soby załatwienia spraw będących w toku postępowania w chwili wejścia w życie niniejszego prawa.

Spółdzielnie, istniejące w chwili wejścia w życie niniejszego prawa, jeżeli uprawiają działalność kulturalną — mają obowiązek w ciągu 3 miesięcy zgłosić powiatowej władzy administracji ogólnej dane, przewidziane w art. 12.

Ait. 59. Związki zawodowe, istniejące na podstawie dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. w przedmiocie tymczasowych przepisów o pracowniczych związkach zawodowych (Dz. P. P. P. Nr. 15, poz. 209), którym władze, w dekrecie przewidziane, zezwoliły na wykonywanie statutowej działalności na obszarze całego Państwa, mają prawo swobodnego otwierania swych filij poza terenem, na którym obowiązuje ten dekret, z zachowaniem jedynie przepisów ust. 2, 12--14, 19—26, 28, 29, 31—42, 45—56 niniejszego prawa.

Zarządy centralne związków zawodowych, wymienionych w ust. 1, otwierają swe filje .na terenie, na którym nie obowiązuje dekret z dnia 8 litego 1919 r. w przedmiocie tymczasowych przepisów o pracowniczych związkach zawodowych w ten sposób, że o otwarciu filji zawiadamiają w przeciągu 3 dni właściwego inspektora pracy, oraz powiatową władzę administracji ogólnej, właściwą dla miejscowści w której filję otwarto, przy równoczesnem złożeniu statutu związku centralnego oraz podaniu siedziby filji i każdorazowego jej kierownictwa.

Filje, zarejestrowane w myśl przepisu ust. 2. podlegają odnośnie swej działalności wszystkim pozostałym przepisom niniejszego prawa nie wymienionym w ust. 1.

Art. 60. Unormowane rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 688) stowarzyszenie „Polski Czerwony Krzyż“ ma być uważane za „stowarzyszenie wyższej użyteczności“ w znaczeniu niniejszego prawa i podlegać nadal odpowiednim jego postanowieniom.

Art. 61. Przez powiatową władzę administracji ogólnej w znaczeniu niniejszego prawa w powiatach miejskich należy rozumieć starostę grodzkiego, a na obszarze województwa śląskiego — dyrektora policji; przez wojewódzką władzę administracji ogólnej należy rozumieć także wojewodę śląskiego.

Art. 62. Wykonanie niniejszego prawa i wydanie w tym celu potrzebnych rozporządzeń wykonawczych porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 63. Prawo niniejsze wchodzi w życie z dniem 1- stycznia 1933 roku.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego prawa tracą moc wszelkie przepisy w przedmiotach niem unormowanych, a w szczególności:

a) dekret o stowarzyszeniach z dnia 3 stycznia 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 3 poz. 87);
b) tymczasowe przepisy o stowarzyszeniach i związkach z dnia 4-17 marca 1906 r., powołane w art. 1 powyższego dekretu;
c) rozporządzenie Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich o stowarzyszeniach z dnia 25 września 1919 r. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 25, poz. 255);
d) ustawa o prawie stowarzyszania się z dnia 15 listopada 1867 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 134);
e) ustawa o stowarzyszeniach z dnia 19 kwietnia 1908 r. (Dz. ust. Rzeszy Niem. str. 151);
f) przepisy kodeksu cywilnego Rzeszy Niem., o ile odnoszą się do stowarzyszeń, uregulowanych niniejszem prawem;
g) ustawa z dnia 3 grudnia 1924 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień o pracowniczych związkach zawodowych, względnie o stowarzyszeniach, a mianowicie postanowień dotyczących zrzeszania się pracowników państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 114, poz. 1012);
h) przepis pkt. c) art. 22 ustawy z dnia 16 sier-

pnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 726) co do rejestracji towarzystw i legalizacji ich statutów;

i) ustawa z dnia 4 lipca 1923 r. w sprawie zakładania filij przez związki zawodowe na terenie działania austrjackiej ustawy o stowarzyszeniach z dnia 15 listopada 1867 r. (austr. Dz. Ust. Nr. 134), oraz rozporządzenia komisarza generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 września 1919 r. (Dz. Urz. Z. C. W. Nr. 25 poz. 255) (Dz. U. R. P. Nr. 76, poz. 594).

Przepisy niniejszego prawa nie naruszają w niczem postanowień, zawartych w umowach międzynarodowych.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*

Wobec tego, że art. 9 i 10 ustawy przewidują wydanie odmiennych zasad dla stowarzyszeń o celach religijnych i wyznaniowych, Najdostojniejszy Episkopat zaincjował rozmowy z Rządem polskim celem ustalenia tych zasad i ściślejszego określenia tych artykułów ustawy, które nasuwają wątpliwości ze względu na możliwą kolizję z prawami przyznanemi Kościołowi katolickiemu konkordatem.

O wyniku pertraktacyj poinformuje kurja Biskupia w swoim czasie.

Rozporządzenie wykonawcze do ustawy o Stowarzyszeniach.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 17 grudnia 1932 r.

wydane w porozumieniu z Ministrami: Sprawiedliwości i Opieki Społecznej o przystosowaniu stowarzyszeń i spraw będących w toku do przepisów prawa o stowarzyszeniach.

Na podstawie art. 58 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 808) zarządza się co następuje:

§ 1. Stowarzyszenia i związki stowarzyszeń, istniejące prawnie w chwili wejścia w życie prawa o sto-

warzyszeniach, opierają nadal swój byt prawny na ostatniej decyzji, wydanej co do zatwierdzenia (rejestracji) stowarzyszenia na podstawie przepisów dotychczasowych przez właściwą władzę bądź administracyjną, bądź sądową.

Pozatem do stowarzyszeń, o których mowa w ust. 1, będą stosowane odpowiednie postanowienia prawa o stowarzyszeniach, a w szczególności: do stowarzyszeń nie posiadających osobowości prawnej — postanowienia o stowarzyszeniach zwykłych, a do stowarzyszeń, posiadających osobowość prawną — postanowienia o stowarzyszeniach zarejestrowanych, ze zmianami, przewidzianemi w niniejszem rozporządzeniu.

§ 2. Wpisy do rejestru, przewidziane w prawie o stowarzyszeniach, nie dotyczące zmiany statutu będą czynione w rejestrach dotychczasowych, prowadzonych przez władze administracji ogólnej, o tyle tylko, o ile rejestr dawny zawiera odpowiednie rubryki. Dane, nieprzewidziane w tych rubrykach będą uwidocznione w aktach, dotyczących stowarzyszenia.

Tak samo w aktach tylko będą uwidocznione dane co do tych stowarzyszeń, dla których rejestry nie były prowadzone.

W razie zmiany statutu, stowarzyszenie musi być zerejestrowane ponownie według przepisów prawa o stowarzyszeniach.

§ 3. Istniejące w województwach poznańskiem, pomorskiem i górnośląskiej części województwa śląskiego stowarzyszenia, które w myśl przepisów dotychczasowych nie były wciągnięte do rejestrów sądowych, winny do dnia 31 grudnia 1933 r. zgłosić swoje istnienie w myśl wymagań art. 12 prawa o stowarzyszeniach.

Po otrzymaniu wspomnianego w ust. 1 zgłoszenia władza ustosunkuje się do niego według art. 13 i 14 tegoż prawa.

Stowarzyszenia, które nie zastosują się do postanowienia ust. 1 niniejszego paragrafu będą uważane

za rozwiązane z mocy prawa, z zastrzeżeniem postanowień § 7 niniejszego rozporządzenia.

§ 4. W województwach poznańskiem, pomorskiem i górnośląskiej części Województwa śląskiego z chwilą wejścia w życie prawa o stowarzyszeniach ustaje właściwość dotychczasowych sądów rejestrowych w zakresie wpisywania do rejestru sądowego stowarzyszeń nowopowstających oraz zmian statutów stowarzyszeń istniejących.

Sądy te natomiast zachowują w dalszym ciągu swoją właściwość w zakresie przechowywania istniejących rejestrów, dokonywania w nich wszelkich innych wpisów, przewidzianych przepisami prawa o stowarzyszeniach, tudzież — wydawania odpisów, wyciągów i okazywania rejestrów.

Celem zmiany statutu stowarzyszenia, wciągniętego do rejestru sądowego, musi być ono zarejestrowane ponownie według przepisów prawa o stowarzyszeniach i przez władze w tem prawie przewidziane. Po zarejestrowaniu takiego stowarzyszenia władza rejestracyjna zawiadamia o tem dotychczasowy sąd rejestrowy, który na podstawie tego zawiadomienia skreśla stowarzyszenie ze swego rejestru.

Sądy rejestrowe będą udzielać władzom właściwym według prawa o stowarzyszeniach potrzebnych im danych z prowadzonego przez siebie rejestru i odpowiednich akt.

§ 5. Sprawy z zakresu działania prawa o stowarzyszeniach, niezakończone w I instancji, mają być załatwione na podstawie przepisów tego prawa i przez władze w niem przewidziane.

W tym celu władze administracji ogólnej, w których załatwieniu sprawy te znajdują się, wezmą strony do odpowiedniego uzupełnienia ich podań i stosownie do wyniku takiego uzupełnienia skierują akta do władz właściwych według przepisów prawa o stowarzyszeniach.

Sprawy o rejestrację, niezałatwione w I instancji

przez sądy rejestrowe, sądy te niezwłocznie przekażą władzom rejestracyjnym właściwym w myśl prawa o stowarzyszeniach. Władze te z nadesłanemi sprawami postąpią stosownie do postanowienia ust. 2 niniejszego paragrafu.

§ 6. Sprawy, będące w toku załatwienia w instancji II (odwoławczej) mają być załatwione na podstawie przepisów dotychczasowych.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze nie ogranicza praw, przyznanych stowarzyszeniom na podstawie Polsko-Niemieckiej Konwencji Górno-Śląskiej, zawartej w Genewie dnia 15 maja 1922 r.

§ 8. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 roku.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Próba rozwiązania kryzysu ekonomicznego

Przedmiot, wskazany w tytule, tak wielostronnie jest oświetlany przez najpoważniejszych przedstawicieli nauki ekonomji politycznej, przez polityków, przez przedstawicieli władz, sfer gospodarczych, rolników, przemysłowców i innych,—że nie moglibyśmy tu podjąć się podania choćby w zarysie najważniejszych twierdzień, — rzuconych w sferę umysłowości ludzkiej w danym zakresie. Kryzys ten jednak wżarł się tak dalece we wszystkie objawy życia publicznego i prywatnego, że jest on już niewątpliwie najważniejszym czynnikiem życia współczesnego i wywiera nieprzeparty wpływ na poziom moralny społeczeństw oraz ludzi współczesnych.

Zagadnienie dane obraca się stale około istniejącego obecnie braku równowagi pomiędzy produkcją i konsumpcją,—pomiędzy wytwórczością i spożyciem.

W dwojaki sposób ulega zachwianiu równowaga pomiędzy produkcją i konsumpcją. Albo się produ-

kuje zbyt wiele wytworu, który nie ma zbytu, — istnieje wówczas nadprodukcja, — podaż towaru zbyt wielka, nie znajdująca dostatecznej ilości nabywców; możemy to nazwać *kryzysem produkcji*; albo zapotrzebowanie towaru jest większe, aniżeli wytwórczość; brak jest towaru, na który jest wielki popyt; możemy to nazwać *kryzysem konsumpcyjnym*.

Podczas trwania wojny światowej (1914 — 1918) istniał kryzys konsumpcyjny; wzrosło bowiem wówczas we wszystkich krajach zapotrzebowanie wielu wytworów, odpowiadających potrzebom wojennym; wytwórczość w wielu gałęziach przemysłu musiała być pochłoniętą specjalnie zaspokojeniem wojennych potrzeb, przez co cierpiała produkcja na innych polach gospodarstwa społecznego. Z chwilą nastania pokoju, gospodarstwo społeczne przechylać się poczęło do drugiej ostateczności. Odpowiednio do wielkich zapotrzebowań na terenie rozmaitych działów wytwórczości, — zjawia się ogromny wzrost produkcji,—poszukiwanie kapitału i rąk roboczych. Rozpoczęła się konkurencja w wielu działach przemysłu,— po największej części—bez żadnego względu na ogólny wynik tej emulacji, bez wszelkich norm tej pracy czy to w krajach poszczególnych, czy też w stosunkach międzynarodowych. Umysły światłe wobec takiego położenia rzeczy przewidywały już zbliżenie się drugiego kryzysu, *produkcyjnego*, — hyperprodukcji.

I rzeczywiście, jeszcze nie upłynęło 10 lat od zakończenia wojny,—a już nadprodukcja zaczęła ciążyć nad życiem społecznem; najpierw ujawniała się ona w niektórych krajach, — najbardziej uprzemysłowionych; — następnie kryzysowi uległy, poczynając od roku 1930, — wszystkie kraje. Odbiło się to na pracy. musiały być zamykane liczne warsztaty pracy; conajmniej musiano ograniczać liczbę dni roboczych. Stąd „bezrobocie", setki i setki tysięcy ludzi, pozbawionych możności pracy.

Podjęte liczne usiłowania usunięcia kryzysu—do-

tąd nie dały pomyślnego wyniku. Wnosić stąd można, że nie dotarto jeszcze do źródła zła, aby je uleczyć skutecznie.

Kryzys współczesny, bardziej niż kiedykolwiek, płynie ze źródeł głębszych, — z zachwiania porządku socjalnego, moralnego i religijnego. Ekonomiczne i polityczne następstwa są tylko logicznemi skutkami i naturalnemi następstwami założeń wyższego rzędu. Toteż za Piusem XI w Jego encyklice „Quadragesimo anno"—możemy powtórzyć te słowa: „Jeżeli wnikniemy staranniej i głębiej w dane zagadnienie, spostrzegamy z całą jasnością, że odrodzenie w społeczeństwach ducha chrześcijańskiego musi uprzedzić tak bardzo upragnioną odbudowę socjalną; od tego ducha chrześcijańskiego na nieszczęście oddaliło się wielu, którzy zajęci są sprawami ekonomicznemi. Jeżeli tej odnowy ducha nie będzie, napróżno użyte będą wszelkie usiłowania; budowa tego rodzaju stawiana będzie nie na silnych fundamentach, lecz na piasku" (Enc. cit. pars 3. n. 3. „Morum renovatio").

Dla pełnego oświetlenia naszego przedmiotu nie od rzeczy będzie wskazanie przyjętych ogólnie przyczyn ekonomicznych kryzysu oraz gospodarczych środków zaradczych. Wprawdzie tyle jest obecnie metod leczenia, ile głów, — bo piśmiennictwo w danym przedmiocie uległo także kryzysowi hyperprodukcji;— można jednak w tej powodzi publikacji znaleźć ogólne wskazania, mające cechę niezaprzeczonej słuszności. Jako na dalszą przyczynę kryzysu—wskazują na ogólne zubożenie narodów po wojnie. Stąd, najogólniejszym środkiem, ratującym społeczeństwa w przyszłości od pogłębienia kryzysu, — musi być możliwe usuwanie wojen, a więc ich fatalnych następstw.

Bliższe przyczyny ekonomiczne dobrze ujmuje miesięcznik, wychodzący w Genewie, p. t. „Revue Internationale du Travail", — zwłaszcza za lata: 1930,— —31,—32. Znajdujemy tam następujące punkta:

1. *Nadmiar niektórych towarów, zwłaszcza wytworów*

przemysłu rolnego i manufaktury. Towary te muszą obniżać swą cenę sprzedażną, — gdy nie znajdują nabywców. Nie można produkować dla samej tylko produkcji,— lecz trzeba mieć na względzie pokrycie rzeczywistych potrzeb.

2. *Brak zaufania międzynarodowego.* Kapitały w postaci metali cennych są skupiane w posiadaniu niektórych uprzywilejowanych krajów; innym zaś krajom, które potrzebują pomocy albo się odmawia całkowicie udzielenia tych kapitałów, albo udziela się ich z wielką trudnością. Jednak wielki przemysł współczesny bez kredytu nie może istnieć.

3. *Uprzemysłowienie wielu państw a nawet kolonji.* Niegdyś nadmiar produktów wielkich państw, posiadających rozwinięty przemysł, znajdował zbyt u innych narodów, np. w Indjach, Chinach, oraz w krajach południowej Ameryki. Z chwilą rozwinięcia przemysłu w tych krajach, — państwa przemysłowe, importujące tam swoje towary, — tracą swe dawne rynki zbytu. Do utrzymania równowagi pomiędzy produkcją a konsumpcją najwięcej przyczynia się handel międzynarodowy.

4. *Zbytnia spekulacja kapitału na zamierzonych przedsiębiorstwach, które albo nie powstały wcale, albo nie rozwinęły się pomyślnie.* Nadmierne skupienie kapitału w jednych rękach doprowadza do stwarzania przedsiębiorstw, które nieraz nie są potrzebne i wiodą do kryzysu produkcji.

5. *Przesadny protekcjonizm niektórych państw, okazywany produkcji własnej, narodowej.* O ile kraj dany wystarcza sobie w pewnej dziedzinie, wprowadzane są surowe cła ochronne, które odgradzają dany naród od innych w zakresie gospodarstwa społecznego. Import zarówno towarów jak i surowców jest w takich warunkach uniemożliwiony. Niejednokrotnie już podejmowano usiłowania uregulowania prawem międzynarodowem pewnych zasad wolności importu. Narody wszystkie muszą utrzymać stosunki braterskie dla wzajemnej

wymiany produkowanych przez siebie dóbr i służenia tym sposobem dobru ogólnemu.

6. *Mechanizacja wytwórczości w wielu dziedzinach przemysłu.* W pewnej mierze użycie maszyn zmniejsza zapotrzebowanie pracy ręcznej robotnika. Wzrost jednakże liczby bezrobotnych sprowadza zmniejszenie się siły nabywczej społeczeństwa.

Biuro MIĘDZYNARODOWE PRACY proponuje następujące środki zaradcze, mające bezpośrednio przyczyniać się do usunięcia tych niedomagań.

1. *Międzynarodowa opieka nad robotnikami i zapewnienie im pracy*;

2. *Podjęcie wielkich robót publicznych tak narodowych, jak i międzynarodowych*;

3. *Skuteczniejsze ubezpieczenia przed bezrobociem*;

4. *Międzynarodowe porozumienie się w sprawie liczby godzin dziennej pracy*; (cfr. *Bureau International du Travail.* Sprawozdanie Miesięczne prac i organizacji pracy. Nr. 12. Grudzień 1931 r.).

Powyższe punkta, — jak to jest widocznem, przedstawiają tylko najbliższe przyczyny niedomagań współczesnych i podają tylko sposoby leczenia chorobliwych objawów. Trzeba jednak głębiej sięgnąć i podać sposoby gruntownego uzdrowienia.

Socjaliści i komuniści jako radykalne uzdrowienie stosunków współczesnych uważają całkowite obalenie ustroju kapitalistycznego i zastąpienie go porządkiem kolektywistycznym albo komunistycznym.

Poglądu tego podzielić nie można. Jest to błąd krańcowy.

Doświadczenia zaś ubiegłego wieku i początków współczesnego, zwłaszcza ostatnich dziesiątków lat zmusza do postawienia zasady, którą z wielu najpoważniejszymi myślicielami współczesnymi sformułował Ojciec św. Pius XI temi słowy:

„Ekonomiczną, a najgłębszą przyczyną obecnego kryzysu produkcji i jego wszystkich następstw,—jest niewątpliwe znieprawienie kapitalizmu (przeciwko któ-

remu socjalizm i komunizm stanowią znowu krańcową reakcję), pojmowanego w swem gorszem, liberalistycznem znaczeniu, t. j. jako ustrój ekonomiczny, w którym środki produkcji pozostają w całkowitem władaniu i w zarządzie kapitału,—zwłaszcza pieniężnego, a odsunięte są od wpływu pracy,—skąd płyną wszystkie nadużycia z całą współczesną niedolą wielkich rzesz ludzkich" (cfr. Enc. „Quadragesimo anno").

Kapitalistyczny ustrój, nawet w swem lepszem ujęciu, t. j. bez nadużyć i wykroczeń przeciwko moralności i religji, w żaden sposób nie może być poczytywany jako ideał, który należałoby stawiać wyżej nad inne systemy ustroju ekonomicznego.

Poczucie chrześcijańskie i wskazania sumienia nie mogą się z tem pogodzić, żeby praca czy to umysłowa czy fizyczna była całkowicie opanowaną i rządzoną przez kapitał, a jak obecnie, — kapitał pieniężny. Praca jest jednym z najważniejszych czynników produkcji, gdy kapitał w szeregu tych czynników jest zawsze narzędziem. W każdym razie obecny stan ustroju socjalnego kryje w sobie liczne niebezpieczeństwa,—które trzeba w odpowiedni sposób usunąć.

Wielu pisarzy katolickich mniema,—że nadewszystko wykluczyć należy ustrój socjalistyczny i komunistyczny. Z innych dróg —możnaby albo próbować oczyszczenia kapitalizmu z jego wad i przywar; albo częściowo przynajmniej wracać do średniowiecznego systemu produkcji, w którym wytwórczość uzależniona była od stopnia zapotrzebowania,—i pod tym względem miarkowana była przez czynniki narodowe, a nawet międzynarodowe, w postaci korporacyj i zrzeszeń, które rządziły się autonomicznie,—posiadały wobec państw osobowość prawną, a w stosunkach międzynarodowych znajdowały uznanie i poparcie ludów, stanowiących Rodzinę Chrześcijańska.

Czytając uważnie encyklikę Piusa XI „Quadragesimo anno"— można dojść do wniosku, że Ojciec Św. nie wyklucza, — przynajmniej wyraźnie, — tej osta-

tniej drogi wyjścia z trudności. Pogląd ten poprzeć można następującemi paru cytatami:

1) „Kapitalistyczny ustrój — z natury swej nie może być potępiony... jednak przy rozwoju przemysłu, który objął nieledwie świat cały, — przeniknął on prawie wszędzie tak dalece, że i te kraje, które nie są ogarnięte spotęgowanym stopniem uprzemysłowienia, ulegają w swem istnieniu ekonomicznem i socjalnem wszystkim właściwościom kapitalizmu, zarówno dodatnim jak i ujemnym" (Enc. „Quadrag. anno" część 3. n. 1.).

„Następstwa ducha indywidualistycznego w ekonomji niezawodnie są te: wolna konkurencja sama siebie unicestwia; miejsce wolnego handlu zajęła przemoc ekonomiczna silniejszego; na widowni życia społecznego ukazała się niczem nieokiełznana żądza zysku; ekonomiczna działalność przybrała cechy straszliwej twardości, okrucieństwa i bezwzględności" (ibidem).

„Skoro bowiem współczesny system gospodarstwa społecznego zaczął się rozwijać w tym momencie, — gdy racjonalizm opanowywał umysły i serca, wkrótce też w dziedzinie moralnej zjawiać się poczęły poglądy, które całkowicie odrzucały wszelkie wędzidła namiętności ludzkich" (Cfr. „Quadragesimo anno" cz. 3 n 3).

2) W drugiej części swej encykliki „Quadragesimo anno" Pius XI podobnie, jak Leon XIII, w sposób gruntowny wskazuje porządek społeczny jaki panować powinien, a w szczególności podkreśla kierownicze zasady, których znaczenie winno być przywrócone. Myśl Ojca św. wyraźnie zwraca się do tych form działalności ekonomicznej, które niegdyś wpływały na utrzymanie równowagi w życiu gospodarczem. Zniesienie asocjacji prywatnych zajmujących się specjalnemi działami produkcji, sprowadziło obciążenie całego społeczeństwa niezliczonemi troskami, które w wiekach średnich dźwigały zrzeszenia prywatne. Przywołanie do życia tych zrzeszeń, nadanie im pew-

nych praw Pius XI uważa za pożądane — dla ożywienia i odnowy porządku prawnego w ustroju gospodarczym. Nowy ten porządek „z większą łatwością może być utrzymany przez władzę publiczną, gdy się ona uwolni od troski o rozliczne rzeczy, nie wchodzące w zakres jej zadań. „Pożądaną zaś byłoby rzeczą, — zaznacza Ojciec św.,—aby narody doszły do porozumienia i zawarły odpowiednie pakty w sprawach gospodarczych, w których ludy wzajemnie od siebie zależą i wzajemnej potrzebują pomocy„ — (Enc. „Quadr. anno.)" cz. 2 n. 2).

Środkiem do zrealizowania wspólnych dążeń narodów w zakresie uporządkowania zjawisk gospodarczych ogólnoludzkich — niewątpliwie mogą być międzynarodowe zrzeszenia zawodowe. Podobnie, jak zrzeszenia krajowe, miałyby one współdziałać w obronie praw zarówno pracodawców, jak i robotników, — a przez odpowiednie zarządzenia przyczyniać się do utrzymania równowagi pomiędzy produkcją a konsumcją.

Zapowiedź takiego porozumienia się ludów znajdujemy już na terenie polityki—w Lidze Narodów; na polu zaś gospodarczym we wzmiankowanem poprzednio Biurze Międzynarodowem Pracy.

Idea, rzucona w sferę współżycia ludów, wydaje powoli owoce. Wspomniane wyżej instytucje narazie mają znaczenie ciał doradczych i kierowniczych. Nadejdzie jednak czas, że mocą wspólnego porozumienia państw poszczególnych tego rodzaju. instytucje międzynarodowe zdobędę siłę wydawania obowiązujących dekretów,

W rzeczy samej sprawy gospodarcze równie jak polityczne, przestały być sprawami lokalnemi; mają one obecnie charakter wszechświatowy i międzynarodowy.

Ostry stan kryzysu powszechnego produkcji — potężnieje z dnia na dzień i nie ma cech szybkiego zaniku. Wywody powyższe zmuszają do wniosku, że

obowiązkiem wszystkich społeczeństw i wszystkich członków społeczeństwa jest współdziałanie w uzdrowieniu stosunków. Poza przyczynami bliższemi lub dalszemi kryzysu, o naturze ekonomicznej, politycznej, moralnej i religijnej, oddziaływać należy także na obecny system gospodarstwa społecznego, o ile on zawiera w sobie nieustanne źródło zła.

Pod tym względem uniknąć należy dwóch krańcowości:

Socjalizm i komunizm, — to krańcowość, która w tej chwili zagraża światu całemu,—a która niesie z sobą powszechną klęskę i ruinę.

Liberalizm krańcowy,—nadużycie kapitalizmu dał fatalne doświadczenia w przeszłości i nie rokuje wielkich nadziei na przyszłość.

Pozostaje droga pośrednia: powrót do ustroju korporacyjnego, według wzorów średniowiecza,—z przystosowaniem tego systemu do współczesnych warunków i z nadaniem mu charakteru międzynarodowego.

A.

Pielgrzymki do Rzymu i Lourdes.

Polskie Biuro Podróży „Orbis" w Lublinie, mając zapewnione poparcie J. Ekscelencji Ks. Biskupa Fulmana w Lublinie i J. E. Ks. Biskupa Szelążka w Łucku organizuje pielgrzymki do Rzymu z okazji Roku Świętego i do Lourdes z powodu 75-lecia. Prace wstępne już są rozpoczęte celem uzyskania ulgowych paszportów, by módz najtaniej skalkulować koszta i umożliwić w ten sposób jaknajliczniejszej rzeszy wiernych w tych pielgrzymkach.

W najbliższym czasie zostaną ogłoszone bliższe szczegóły — tak co do planu podróży, zwiedzania miejsc świętych, jako też dokładne ceny każdej klasy biletów kolejowych i utrzymania.

KRONIKA

Uroczystości ku czci Ojca świętego Piusa XI w Łucku.

Dnia 12.II, jako w 11-tą rocznicę Koronacji Ojca świętego Piusa XI odbyły się w Łucku piękne uroczystości papieskie.

O g. 11-ej rano J. E. Ks. Biskup Szelążek, Pasterz diecezji Łuckiej celebrował na intencję Ojca świętego pontyfikalną sumę. Katedra była przepełniona wiernymi.

Władze Państwowe i organizacje społeczne zarówno na nabożeństwie jak i na Akademji były reprezentowane bez żadnego wyjątku. Wszystkie sztandary, jakie istnieją na terenie miasta Łucka widzieliśmy w Katedrze. Kazanie okolicznościowe wygłosił Ks. Kan. Adolf Jarosiewicz.

O g. 2-ej p. p. w pięknie udekorowanej i szczelnie wypełnionej sali Teatru Miejskiego odbyła się Uroczysta Akademja. Po odegraniu hymnu papieskiego przez orkiestrę wojskową, profesor Uniwersytetu lwowskiego dr. Leon Halban, wygłosił odczyt p. t. „Na przełomie wieków". W odczycie tym prof. Halban poruszył przyczyny psychiczne współczesnego przesilenia, uznane przez Ojca świętego, jak i całą niemal naukę za główne źródło zła, oraz omówił warunki polepszenia położenia, do czego wiedzie jedynie powrót myślenia kategorjami uniwersalnemi i szczera chęć realizacji niezmiennych praw naturalnych współżycia społecznego, co łączy się ściśle przedmiotowo i z 1900 leciem Ukrzyżowania oraz całą działalnością Ojca świętego Piusa XI. W części koncertowej Akademji wzięli udział p. A. Gołębiowski (śpiew), p. T. Gocłowski (wiolonczela), wybitni artyści opery Warszawskiej i p. M. Wysocka-Ochlewska (fortepjan).

Artyści ci dali zebranym wiele przeżyć podnio-

słych, to też publiczność zgotowała im zasłużone i huczne oklaski.

Jak bardzo dziś ludzie garną się do osoby Ojca świętego i jak bardzo go kochają, oraz widzą w Jego działalności jedyny ratunek wyjścia z powszechnego kryzysu niech zaświadczy o tem ta okoliczność, że Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej, gdzie wydawano bilety był oblegany przez tłumy publiczności. Musiano wydać ponad normę 400 biletów stojących. Urzędnicy kilku instytucji wysyłali delegacje, aby im więcej przydzielić biletów. Teatr tak szczelnie był nabity, przeważnie przez inteligencję, że więcej nawet jednej osoby nie mógłby pomieścić.

Na zakończenie orkiestra odegrała hymn „Boże coś Polskę". Dodać jeszcze należy, że prześlicznie była ubrana scena i cały teatr przez znanego artystę-malarza i dekoratora p. Jędrzejewskiego.

Program Akademji Papieskiej odbytej w teatrze mejskim dnia 12.II. 1935 roku o gdz. 2 ej po południu

CZĘŚĆ I.

1. HYMN PAPIESKI—Odegrała Orkiestra Wojsk. 24 p.p.
2. Przemówienie: **„NA PRZEŁOMIE WIEKÓW"**—wygłosił PROF. UNIWERSYT. LWOWSK. **Dr. LEON HALBAN.**
3. Fr. Chopin . . — Ballada g-mol,
   „ „ . . — Mazurek cis-mol,
   „ „ . . — Walc cis-mol,

Odegrała na fortepjanie p. Janina Wysocka-Ochlewska.

4. G. Fauré . . — Sancta-Marja,

odpśpiewał I-szy tenor Op. Warsz. p. Antoni Gołębiowski z towarzyszeniem wiolonczeli.

St. Moniuszko . . — Wiosna,
St. Niewiadomski . . — Weni—Creator,

odśpiewał p. A. Gołębiowski.

5. J. Massenet . . — Modlitwa z opery „Thais",
J. Albeniz . . — Malagnen'a (dawny taniec hiszpański),
odegrał na wiolonczeli Solista Op. Warsz. p. T. Gocłowski

CZĘŚĆ II.

6. K. Szymanowski . — Etiuda,
L. Różycki . . — taniec Polski,
odegrała p. J. Wysocka-Ochlewska.
7. D. Popper . . — Elegja,
K. Saint—Saëns . — „Śmierć Łabędzia",
odegrał p. T. Gocłowski.
8. G. Puccini . . — Arja z opery „Turandot",
St. Moniuszko . — Arja Stefana z op. „Straszny Dwór",
odśpiewał A. Gołębiowski.

Na Zakończenie — Hymn „BOŻE COŚ POLSKĘ"
odegrała orkiestra wojskowa 24 p. p.

BIBLJOGRAFJA

Ks. Dr. W. Galant: *W górę serca.* T. s. *Ciebie Boże chwalimy.* Zbiór modlitw i pieśni dla młodzieży i dorosłych. Przemyśl 1922, stron 320, skład u A. Wolanina w Przemyślu, cena zależnie od oprawy — 90 gr. i 1.35 gr.

Bardzo zgrabna i dogodna książeczka do modlenia, zasługuje na rozpowszechnienie. Mimo różnych tytułów, treść w obu identyczna.

O. H. Fischer S. V. D. *Trzy godziny adoracji Najś. Sakramentu za misje.* Górna Grupa—Pomorze 1932. Nakładem wydawnictwa Misjonarzy Słowa Bożego, str. 131, cena 50 gr.

Księża Misjonarze Słowa Bożego wydali wspomnianą książeczkę, by pobożnym ułatwić godzinną adorację Najśw. Sakramentu, a zarazem zachęcić ich do wspomagania misyj przez adoracyjną modlitwę. Na każdą godzinę składa się cząstka Różańca z pięknemi, krótkiemi rozważaniami o poszczególnych tajemnicach, litanje i modlitwy. Książeczka zasługuje na rozpowszechnienie jak największe, a zaleca ją i treść bogata i forma zewnętrzna ładna i — cena bardzo niska.

S. Elżbieta od Trójcy św.: *Wspomnienia*, str. 338, tłumaczone z francuskiego przez O. Andrzeja Gmurowskiego, Dominikanina, cena 3 zł. 60 gr., Lwów, nakładem Wydawnictwa OO. Dominikanów.

Siostra Elżbieta od św. Trójcy, Karmelitanka z Dijon we Francji, zmarła w opinji świętości, w swoich „Wspomnieniach" wykazuje, że Trójca Przenajśw. przebywa przez łaskę w duszy sprawiedliwego i w tym celu, by obcować z Bogiem, który mieszka w duszy i trwać w największem skupieniu wewnętrznem.

Wdzięczność należy się tłumaczowi, że cenne dzieło z dziedziny ascetyki przyswoił naszej polskiej literaturze religijnej.

S. Immaculata, Klaryska: *„Położę nieprzyjaźń"*, rozważania o Niepokalanem Poczęciu N. Marji Panny, str. 16, Lwów, nakładem Wydawnictwa OO. Dominikanów.

Za pozwoleniem Władzy Duchownej.

Redaktor i wydawca **Ks. Jan Szych.**

Drukarnia Kurji Biskupiej w Łucku.